

UNIVERZITA MATEJA BELA V BANSKEJ BYSTRICI
FAKULTA HUMANITNÝCH VIED

INOVATÍVNE METÓDY VYUČOVANIA DEJEPISU NA
SÚKROMNEJ ZÁKLADNEJ ŠKOLE BELLAMOS

Diplomová práca

7830be0f-9193-4a45-974f-78d4b8cbd8b6

UNIVERZITA MATEJA BELA V BANSKEJ BYSTRICI
FAKULTA HUMANITNÝCH VIED

INOVATÍVNE METÓDY VYUČOVANIA DEJEPISU NA
SÚKROMNEJ ZÁKLADNEJ ŠKOLE BELLAMOS

Diplomová práca

7830be0f-9193-4a45-974f-78d4b8cbd8b6

Študijný program: učiteľstvo histórie a učiteľstvo filozofie

Študijný odbor: 1.1.1. učiteľstvo akademických predmetov

Pracovisko: Katedra histórie

Vedúci diplomovej práce: doc. PaedDr. Miroslav Kmeť, PhD.

Banská Bystrica, 2012

Bc. Martina Kotyrová

ABSTRAKT

KOTYROVÁ, Martina: *Inovatívne metódy vyučovania dejepisu na Súkromnej základnej škole BellAmos*. [Diplomová práca]. Univerzita Mateja Bela, Banské Bystrica. Fakulta humanitných vied; Katedra histórie. Školiteľ: doc. PaedDr. Miroslav Kmeť, PhD. Stupeň odbornej kvalifikácie: Magister učiteľstvo akademických predmetov história - filozofia. Banská Bystrica: FHV UMB. 2012. 75 s.

Cieľom našej diplomovej práce je poukázať na všetky determinanty, ktoré sa podieľajú na modelovaní charakteru vyučovania využívaním inovatívnych vyučovacích metód v podmienkach Súkromnej základnej školy BellAmos v Martine. Diplomová práca obsahuje 11 grafov, 3 obrázky, 14 tabuliek a 5 príloh.

Na základe stanovených pracovných hypotéz predpokladáme, že v Súkromnej základnej škole BellAmos v Martine sa vo väčšej miere využívajú inovatívne metódy na hodinách dejepisu v porovnaní so Základnou školou Gorkého v Martine. Taktiež sa domnievame, že žiaci, odhlíadnuc od školy, ktorú navštevujú, majú v oblúbe kooperatívny spôsob vyučovania.

V prvej kapitole sa venujeme teoreticko-metodologickým východiskám, najmä premene tradičnej školy na modernú vo svetle školskej reformy. Druhá kapitola je zameraná na exkurz do histórie školy a jej fungovania v ponuke výchovno-vzdelávacích inštitúcií – história školy, dôvody jej založenia a jej špecifiká v porovnaní s tradičnými školami. Stručne charakterizujeme projekt Súkromnej základnej školy BellAmos *Inovativnosťou zvyšujeme efektivitu vzdelávania* a jeho cieľov. Osobitú pozornosť venujeme praktickej časti, ktorá popisuje spôsoby výučby dejepisu na Súkromnej základnej škole BellAmos z hľadiska uplatňovania inovatívnych metód. Výskumnými problémami, na ktoré sa práca zameriava, sú vyučovacie metódy na hodinách dejepisu. V závere analyzujeme prípravu na vyučovaciu hodinu na Súkromnej základnej škole BellAmos.

Kľúčové slová: Súkromná základná škola BellAmos. Metódy. Tradičné metódy. Inovatívne metódy. Inovatívne metódy na vyučovaní dejepisu. Príprava na vyučovaciu hodinu.

ABSTRACT

KOTYROVÁ, Martina: *Innovative teaching methods of History at Private primary school BellAmos*. [Diploma thesis]. Matej Bel University, Banská Bystrica. Faculty of Humanities; Department of History. Supervisor: doc. PaedDr. Miroslav Kmeť, PhD. Degree of professional qualification: Master of pedagogy of academical subjects: History and Philosophy. Banská Bystrica: FHV UMB. 2012. 75 pages.

The main aim of our diploma thesis is to mention all the determinants that participate in creating the character of learning process by the use of innovative teaching methods at Private Primary School BellAmos in Martin. This diploma thesis consists of 11 graphs, 3 pictures, 14 tables and 5 appendices.

On the basis of our working hypotheses we assume that at the Private Primary School BellAmos innovative methods are used more widely at the History lessons in comparison with Primary School Gorkého. We also presume that pupils, leaving aside primary school they attend, prefer cooperative ways of learning.

The first chapter is devoted to theoretical and methodological approaches, for example conversion of a traditional school to a modern school in accordance with school reform. The second chapter draws attention to the history of the school and its functioning, name some reasons that led to its foundation and deals with its special educational approach in comparison with the other schools. In this chapter we also briefly characterize project of Private primary school BellAmos „We increase the effectiveness with innovations“ and its main aims. Special attention is devoted to the second - empirical part of the thesis that describes teaching methods of History at Private primary school BellAmos from the point of view of application of innovative teaching methods. Our research problems that we deal with are teaching methods at the History lessons. At the end of our diploma thesis we analyze lesson plan from Private primary school BellAmos.

Key words: Private primary school BellAmos. Methods. Traditional teaching methods. Innovative teaching methods. Innovative teaching methods of History. Lesson plan. Analysis of lessons.

PREDHOVOR

Inovatívne metódy priniesli do vyučovania dejepisu nečakané alternatívy, ktoré dovoľujú realizovať pohľad na dejiny z uhla multiperspektivity. Umožňujú, aby žiaci nové poznatky nielen pasívne prijímali, ale aj aktívne tvorili. V rámci alternatívnych metód učiteľ vystupuje v pozícii nositeľa informácií, ktorého úlohou je žiakov usmerňovať a vytvárať pre nich vhodné prostredie. Predkladaná diplomová práca by mala uľahčiť prácu učiteľovi na hodinách dejepisu a ponúknuť mu niekoľko spôsobov na zefektívnenie vyučovania dejepisu. Výber tej správnej metódy umožňuje podať vyučovanú látku omnoho zaujímavejšie a efektívnejšie.

Hlavným podnetom pre vypracovanie diplomovej práce na túto tému bola motivácia dozvedieť sa viac o inovatívnych metódach vyučovania v Súkromnej základnej škole BellAmos v Martine a priblížiť tému, ktorej sa stále venuje málo pozornosti. Základným predpokladom práce je poukázať na inovatívne vyučovacie metódy a ich obľúbenosť na hodinách dejepisu na tejto súkromnej škole. Zdrojové dáta boli čerpané dotazníkovou metódou na výskumnej vzorke 92 žiakov 5. – 8. ročníka dvoch základných škôl v Martine.

Predkladaná diplomová práca vznikla v spolupráci s Katedrou histórie Humanitnej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Touto cestou by som chcela poďakovať vedúcemu tejto diplomovej práce doc. PaedDr. Miroslavovi Kmeťovi, PhD. za jeho trpezlivosť, cenné pripomienky, návrhy, odbornú pomoc a konzultácie. Moja vďaka patrí aj predstaviteľkám Súkromnej základnej školy BellAmos – riaditeľke Mgr. Anne Thomkovej a vyučujúcej dejepisu Mgr. Zuzane Herbrychovej za ich vzácny čas, profesionálny prístup a poskytnutie interných materiálov.

Zároveň čestne vyhlasujem, že diplomovú prácu som vypracovala samostatne s využitím vlastných teoretických vedomostí a praktických skúseností získaných počas štúdia, ale i absolventskej praxe a na základe uvedenej odbornej literatúry.

OBSAH

ÚVOD.....	9
1 Teoreticko-metodologické východiská	11
1.1 Premena tradičnej školy na modernú vo svetle školskej reformy	11
1.2 Metódy – tradičné metódy – inovatívne metódy.....	13
1.2.1 Vyučovacie metódy	14
1.2.2 Tradičné metódy vs. inovatívne metódy	16
1.2.3 Inovatívne metódy so zameraním sa na efektívnosť vyučovania	18
1.2.4 Metódy využívané v dejepise.....	28
1.3 Osobitosti prístupu k predmetu výskumu a pracovné hypotézy	30
1.3.1 Metódy použité pri výskume.....	31
2 Súkromná základná škola BellAmos	33
2.1 Vznik a poslanie Súkromnej základnej školy BellAmos.....	33
2.2 Exkurz do histórie školy a jej fungovania v ponuke výchovno-vzdelávacích inštitúcií.....	34
2.3 Sociokomunikačná charakteristika učiteľského zboru	36
2.4 Cieľová skupina	39
2.5 Projekt Inovatívnosťou zvyšujeme efektívnosť vzdelávania	40
2.5.1 Všeobecné informácie	40
2.5.2 Aktivita 2. 2 Humanitné vedy	42
3 Dejepis v Súkromnej základnej škole BellAmos z hľadiska uplatňovania inovatívnych metód	44
3.1 Praktické využitie inovatívnych metód na hodinách dejepisu na Súkromnej základnej škole BellAmos	44
3.1.1 Metódy založené na riešení úloh	44
3.1.2 Metódy založené na tvorbe nápadov a myšlienok	46
3.1.3 Metódy zamerané na vizualizáciu a znázornenie	47
3.1.4 Metódy zdôrazňujúce globálny aspekt	48
3.1.5 Ostatné inovatívne metódy.....	48
3.1.6 Vzorová hodina dejepisu	51
3.2 Dotazníkový prieskum	54
3.2.1 Výskumné hypotézy	54

3.2.2	Výskumná vzorka a metódy zberu dát	54
3.3	Vyhodnotenie dotazníka	55
3.4	Overenie hypotéz	67
ZÁVER.....		69
RESUMÉ.....		71
ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV		72
ZOZNAM PRÍLOH.....		76

ZOZNAM ILUSTRACÍ, TABULIEK A GRAFOV

Obrázok 1 Druhy škôl	18
Obrázok 2 Problémové vyučovanie	20
Obrázok 3 Mentálna mapa	24
Tabuľka 1 Tradičné a inovatívne ponímanie	17
Tabuľka 2 Vyučovacie postupy, stratégie a metódy problémového vyučovania	20
Tabuľka 3 Výhody a nevýhody metódy prípadovej štúdie	25
Tabuľka 4 Štruktúra zamestnancov na vedúcich pozíciách	36
Tabuľka 5 Štruktúra radových zamestnancov	37
Tabuľka 6 Inštruktívny a konštruktívny prístup - porovnanie	41
Tabuľka 7 Príprava na vyučovaciu hodinu	52
Tabuľka 8 Aké metódy výučby sa najčastejšie objavovali na hodine dejepisu (SZŠ BellAmos)	56
Tabuľka 9 Čo sa žiakom páči na spôsobe vyučovania ich učiteľky (SZŠ BellAmos) ...	60
Tabuľka 10 Využívanie mentálneho mapovania	64
Tabuľka 11 Obľúbenosť mentálneho mapovania	64
Tabuľka 12 Kooperatívne učenie	65
Tabuľka 13 Samostatné učenie	65
Tabuľka 14 Ako často pracuješ na hodine s textom	67
Graf 1 Skupinová hra	57
Graf 2 Motivačný rozhovor	58
Graf 3 Práca s pracovným listom	58
Graf 4 Diskusia	59
Graf 5 Zapája celú triedu	61
Graf 6 Vyhovujúce tempo	61
Graf 7 Projekty	62
Graf 8 Priestor na vlastný názor	63

Graf 9 Kreslenie mentálnych máp na tabuľu	63
Graf 10 Kooperatívne učenie SZŠ BellAmos	66
Graf 11 Kooperatívne učenie ZŠ Gorkého	66

ZOZNAM SKRATIEK

IKT	Informačno-komunikačné technológie
MŠ SR	Ministerstvo školstva Slovenskej republiky
SZŠ	Súkromná základná škola
ZŠ	Základná škola
Z. z.	Zbierka zákonov

ÚVOD

Moderná doba neustále ovplyvňuje náš život. Zasahuje do všetkých spoločenských a kultúrnych odvetví nášho života. Platí to aj pre vzdelávanie, ktoré je dôležitou súčasťou spoločnosti, a preto je dôležité klásť dôraz na jeho kvalitu. Samozrejme, že kvalita vzdelávania sa odvíja od mnohých faktorov, ale rozhodujúcim stále zostáva prístup učiteľa. Bez aktívneho prístupu učiteľa nie je možné neustále skvalitňovať vzdelávanie. Učiteľ dokáže nadviazať kontakt so žiakom, chápe ho a usmerňuje, rozvíja jeho schopnosti a zručnosti, chváli ho a je empatický. Inovatívne metódy vyučovania pri správnom použití dokážu znázorňovať, predvádzať, aktivovať predstavivosť, pomáhajú objasňovať a približovať žiakom vyučovanú tému.

Domnievame sa, že používanie inovatívnych metód vo vyučovaní dejepisu v súčasnosti nie je len možnosťou, ale stáva sa aj nevyhnutnou potrebou. Použitie brainstormingu, historických prameňov, animácií, interaktívnej tabule, názorných obrazov oživí každú vyučovaciu hodinu, a tá bude potom živšia, pestrejšia a názornejšia. Zároveň si myslíme, že alternatívne metódy pomáhajú integrovaným žiakom a žiakom s poruchami učenia. Učebná látka sa pre nich stáva ľahšie pochopiteľnou, čomu napomáha aj menší počet žiakov v triedach súkromných škôl.

Dôvodom výberu témy našej diplomovej práce bola výzva od predstaviteľky Súkromnej základnej školy BellAmos v Martine Mgr. Zuzany Herbrychovej, ktorá je spoluautorkou projektu *Inovativnosťou zvyšujeme efektivitu vzdelávania*. Základným predpokladom práce je poukázanie na inovatívne vyučovacie metódy a ich obľúbenosť na hodinách dejepisu v tejto súkromnej škole. S využívaním inovatívnych metód, prístupom a celkovým fungovaním tejto súkromnej školy sme sa stretli počas vykonávania absolventskej praxe, a tak sme výzvu prijali.

Cieľom našej diplomovej práce je poukázať na všetky determinanty, ktoré sa podieľajú na modelovaní charakteru vyučovania využívaním inovatívnych vyučovacích metód v podmienkach SZŠ BellAmos v Martine a ktoré vplývajú na podobu vyučovania v danej škole a na základe obsahovej a formálnej analýzy materiálu z vyučovacích hodín priblížiť zistenia o úrovni a efektívnosti využívania inovatívnych metód počas vyučovacieho procesu a v prípade negatívnych výsledkov upozorniť na možnosti nápravy. Sekundárnym cieľom je poukázať na vzťah využívania inovatívnych metód a obľúbenosti predmetu medzi žiakmi. V našej diplomovej práci by sme radi

poukázali na diferenciu medzi klasickým a moderným vyučovaním a poukázali na to, že ak učiteľ správne vyberie vyučovaciu metódu, výsledkom bude inovatívne, zaujímavé a najmä kvalitné vyučovanie.

V prvej kapitole sa venujeme teoreticko-metodologickým východiskám. Popisujeme potrebu reformy z tradičného vyučovania na moderné za pomoci využitia inovatívnych metód vyučovania. Definujeme pojem metóda a dôležitosť rozdelenia metód na tzv. tradičné a inovatívne so zameraním sa na efektívnosť vyučovania. Najčastejšie využívanými inovatívnymi metódami na hodinách dejepisu v SZŠ BellAmos sú metódy založené na riešení úloh, na tvorbe nápadov a myšlienok, zamerané na vizualizáciu a znázornenie a metódy zdôrazňujúce globálny aspekt.

V druhej kapitole prejdeme exkurzom histórie školy, dôvodmi jej založenia a jej špecifikami voči štandardným školám. Taktiež sa sústredíme na sociokomunikačnú charakteristiku učiteľského zboru, cieľovú skupinu projektu *“Inovativnosťou zvyšujeme efektívnosť vzdelávania”* a profesijnú orientáciu školy.

Tretia kapitola je zameraná na praktickú stránku využitia inovatívnych metód na vyučovaní dejepisu. Opisuje využitie konkrétnych foriem inovatívnych metód vyučovania dejepisu v SZŠ BellAmos v Martine. Pre lepšiu predstavivosť využívania inovatívnych metód na vyučovacej hodine dejepisu je v závere prezentovaná príprava na vyučovaciu hodinu, ktorú nám poskytla vyučujúca dejepisu na tejto škole. Súčasťou praktickej časti je prieskum, ktorý sme vykonali dotazníkovou metódou na dvoch základných školách (SZŠ BellAmos a ZŠ Gorkého v Martine). Jeho cieľom bolo zistiť, v akej miere sa využívajú inovatívne metódy vyučovania dejepisu u žiakov 5. – 8. ročníka na dvoch odlišných typoch základných škôl. Zo získaných dát sú zrejmé nielen učiteľmi používané inovatívne vyučovacie metódy na hodine dejepisu, ale aj subjektívne hodnotenia a preferencie žiakov.

1 Teoreticko-metodologické východiská

1.1 Premena tradičnej školy na modernú vo svetle školskej reformy

Hlbokými a rozsiahlymi zmenami prechádza nielen naša spoločnosť, ale i celá Európa. Tieto zmeny sú sprevádzané rastom ekonomiky, jej globalizáciou a s tým spojenými požiadavkami a premenami na trhu práce. Tak, ako v priebehu času zastaráva väčšina vyspelých technológií, aj v oblasti školstva dochádza k nárastu požiadaviek kladených spoločnosťou. Celý moderný svet, a teda aj pedagogický, dnes hľadá nové možnosti, ako získať a využívať nové poznatky a vedomosti.

Vychádzajúc z osobných skúseností tvrdíme, že dôležitejšie ako odovzdávanie rýchlo starnúcich poznatkov sa stáva potreba naučiť sa učiť a učiť sa pre život. S rozvojom IKT sa urýchlila komunikácia a informácie sa tak stali ľahko dostupnými. Aj preto sa stáva kladenie dôrazu na osvojovanie faktografických poznatkov zbytočným. Do centra pozornosti sa presúvajú osobné možnosti žiakov, ich prístup k poznávaniu a ich osobné a sociálne kompetencie. Čoraz častejšie môžeme byť svedkami toho, že vyučovací proces je vedený spôsobom, v ktorom nie je aktívny len učiteľ, ale aktivita sa presúva aj na osobnosť žiaka.

Hľadanie nových spôsobov, ako zlepšiť edukáciu v školstve, sa na Slovensku začalo po roku 1989 výrazne meniť. Ťažiskom väčšiny úvah o budúcej škole sa stal pojem reforma. S reformou školy je najčastejšie spojená oblasť vyučovania – využívanie aktivizujúcich metód vyučovania, preferovanie tvorivosti, nové prístupy k hodnoteniu žiakov a pod.¹ Často však zabúdame, že výučbu a jej výsledky ovplyvňujú a podporujú aj ostatné stránky nášho života. Túžba po slobode a tvorivej sebarealizácii ľudí priniesla nové možnosti tvoriť alternatívne školy spontánne, s nadšením, ale niekedy s rýchlym úpadkom.

¹ PETLÁK, E.: *Všeobecná didaktika*. Bratislava, 2004, s. 78.

Literatúra opisuje štyri základné zmeny, ktoré poukazujú okrem iného aj na dôvody vzniku alternatívnych škôl:

1. Zmeny v obsahu vzdelávania:

- členenie obsahu vzdelávania na jednotlivé vyučovacie predmety,
- zmenil sa repertoár predmetov,
- predpísaný počet týždenných vyučovacích hodín sa veľmi nelíši.

2. Zmeny v štruktúre vzdelávacích systémov:

- vo svojej podstate sa školstvo štrukturálne nezmenilo, je stále členené na jednotlivé stupne škôl – predškolská výchova, základné vzdelanie, stredné a vyššie vzdelanie,
- došlo však k zmenám vo vnútri jednotlivých stupňov škôl.

3. Zmeny vyvolané vplyvom trhovej ekonomiky a privatizáciou vzdelávania:

- formovanie pracovnej sily, ktorá je schopná sa uplatňovať na trhu práce.

4. Zmeny spoločenskej a pedagogickej povahy:

- vyžadujú nielen finančné kapacity, ale tiež motiváciu a zaangažovanosť všetkých subjektov, ktoré pôsobia pri realizácii zmien – pedagogickí a nepedagogickí zamestnanci školy, rodičia.²

Aj z týchto dôvodov bola v roku 2008 bola v oblasti regionálneho školstva spustená reforma obsahu vzdelávania, navonok reprezentovaná zákonom č. 245/2008 Z. z. – Zákon o výchove a vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (tzv. školský zákon). Na tomto mieste je nutné povedať, že našou úlohou nie je v tejto časti práce hodnotiť úspech, či neúspech reformy, ale na malom priestore načrtnúť východiská, ktoré umožnili vznik tejto diplomovej práce.

V porovnaní s predchádzajúcim obdobím spomenutý zákon priniesol do slovenského školstva niekoľko zásadných zmien, pričom pre nás, z hľadiska študijného zamerania, ako aj zamerania diplomovej práce, je najzávažnejší fakt, že na všetkých stupňoch vzdelania bol zavedený tzv. dvojúrovňový model výchovno-vzdelávacích programov – štát určuje záväznú časť obsahu vzdelávania prostredníctvom štátnych vzdelávacích programov, ktoré si školy v rámci svojej profilácie, upravujú do podoby individuálne vytvorených školských vzdelávacích programov.

² PRŮCHA, J.: *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. Praha, 2004, s. 29.

Štátny vzdelávací program vymedzil nové vzdelávacie oblasti a nové obsahové a výkonové vzdelávacie štandardy, ktoré v istom zmysle definujú, čomu všetkému, na akej úrovni a v akých súvislostiach majú školy naučiť svojich žiakov. Školský vzdelávací program dáva škole možnosť zmysluplne zostaviť záväzné učivo do novej podoby, rozvinúť ho, doplniť či prehĺbiť a reagovať tak na individuálne potreby žiakov danej školy.³ Znamená to, že tento dvojúrovňový model vzdelávania by mal smerovať predovšetkým k zvýšeniu miery decentralizácie a participácie škôl na tvorbe kurikula a k jeho modernizácii. Práve vnímanie reformy ako príležitosti pre zmeny výučbových metód je dominantné.⁴ Je však potrebné povedať, že reforma školstva je v prvom rade reformou obsahovou a na nej by mala byť postavená kvalita didaktickej práce. Výsledkom reformy by mal byť moderný vzdelávací systém, ktorý je otvorený a flexibilný a zaručuje kvalitu a efektívnosť.

Na uvedený školský zákon č. 245/2008 v ďalšom období nadviazali ďalšie právne úpravy – zákon č. 184/2009 Z. z. o odbornom vzdelávaní, zákon č. 317/2009 Z. z. o odborných zamestnancoch, zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe atď.⁵

1.2 Metódy – tradičné metódy – inovatívne metódy

Pojem metóda pochádza z gréckeho slova *methodos* (cesta, spôsob). V príprave učiteľa na vyučovaciu hodinu je metóda významným a dôležitým nástrojom. Pred učiteľom v bežnom vyučovanom procese stoja dve základné otázky: Čo učiť? a Ako učiť? Turek uvádza, že „v najširšom chápaní sa pojmom metóda rozumie systematická postupnosť činností smerujúca k dosiahnutiu cieľa.“⁶ Významy pojmu metóda sa menili v priebehu času a líšia sa v odlišnom dôraze na jednotlivé charakteristiky metódy a jej funkcie. Niektoré metódy dávajú do popredia činnosť učiteľa, iné zdôrazňujú dôležitosť učiva, ďalšie preferujú činnosť žiakov. Avšak spoločným znakom všetkých vyučovacích metód je, že znamenajú cestu alebo spôsob, ktorým sa dosahujú stanovené výchovno-vzdelávacie ciele.

³ KAŠČÁK, O. a kol.: *Školy v prúde reforiem*. Bratislava, 2011, s. 25.

⁴ KAŠČÁK, *Školy v prúde ...*, s. 76.

⁵ KOLLÁROVÁ, Z. - PUPALA, B.: *Předškolní a primární pedagogika/Předškolná a elementárna pedagogika*. Praha, 2010, s. 45.

⁶ TUREK, *Didaktika*. Bratislava, 2010, s. 235.

1.2.1 Vyučovacie metódy

Na dosiahnutie výchovno-vzdelávacích cieľov slúžia vyučovacie metódy. Podľa názoru L. Mojžíška je vyučovacia metóda vnímaná ako „...pedagogicko-špecifická didaktická aktivita subjektu a objektu vyučovania, rozvíjajúca vzdelanostný profil žiaka, súčasne pôsobiaca výchovne, a to v zmysle vzdelávacích a tiež výchovných cieľov a v súlade s vyučovacími a výchovnými princípmi. Spočíva v úprave obsahu, v usmernení aktivity objektu a subjektu, v úprave zdrojov poznania, postupov a techník, zaistení fixácie alebo kontroly vedomostí a zručností, záujmov postojov.“⁷

E. Stračár tvrdí, že: „vyučovacou metódou rozumieme zámerné usporiadanie obsahu vyučovania, činnosti učiteľa a žiaka, ktoré sa zacielujú na dosiahnutie stanovených výchovných a vzdelávacích cieľov, a to v súlade so zásadami organizácie vyučovania.“⁸

To, akú vyučovaciu metódu učiteľ zvolí, zásadne ovplyvňuje efektívnosť celého vyučovacieho procesu. Vyučovacie metódy pomáhajú učiteľovi pri dosahovaní stanovených výchovno-vzdelávacích cieľov. Môžu sa zameriavať na sústredenie pozornosti, iniciovanie praktických činností a podnietenie záujmu žiakov. Pre efektívne využívanie vyučovacích metód je dôležité, aby učiteľ poznal ich podstatu a správne použitie, na základe čoho je možné kontrolovať a upevniť kvalitu a kvantitu získaných vedomostí.

Na každú vyučovaciu metódu je možné nazerať z dvoch pohľadov – pohľadu vzdelávacieho a pohľadu výchovného. Vzdelávacia stránka metódy zaisťuje žiakom získanie a osvojenie vedomostí a návykov. Na druhej strane, výchovná stránka pomáha rozvíjať tvorivosť žiakov, iniciatívu, návyky samostatnej práce a organizovanosť.

Jednou zo základných úloh didaktických metód je motivovať žiaka k väčšiemu záujmu o získanie nových poznatkov a vedomostí. Priaznivo pôsobia na zvyšovanie úrovne vnútornej motivácie a podporujú rozvoj tvorivosti. V neposlednom rade by mali byť žiaci podporovaní, aby učenie vnímali ako činnosť, ktorú realizujú oni sami a optimálne tak využili svoj potenciál.

⁷ MOJŽÍŠEK, L.: *Vyučovací metody*. Praha, 1985, s. 9.

⁸ STRAČÁR, E.: *Systém a metody riadenia učebného procesu*. Bratislava, 1977, s. 45.

Vyučovací proces prebieha v niekoľkých etapách:

- motivačné (metódy usmerňujúce záujem o učenie),
- expozičné (metódy prvého oboznamovania žiakov s učivom),
- fixačné (metódy opakovania a upevňovania učiva),
- diagnostické a klasifikačné (metódy hodnotenia, kontroly a klasifikácie).⁹

Každá etapa vyučovacieho procesu môže byť zložená z niekoľkých metód, ktoré sú zatriedené do jednotlivých skupín a podskupín podľa:

- logického aspektu – metóda analytická, syntetická, induktívna, deduktívna, genetická a dogmatická,
- prostriedkov – ústne podanie, laboratórne práca, práca s knihou atď.,
- zdroja informácií – metódy slovné, práca s literatúrou, pracovné metódy, metóda pozorovania, slovné, názorné, praktické,
- práca učiteľa a žiaka – metódy heterodidaktické (učebnú činnosť navodzuje a riadi učiteľ) a metódy autodidaktické (samoučenie)
- počtu žiakov – metódy kolektívne, metódy skupinovej práce, metódy individuálneho vyučovania.¹⁰

V didaktike existuje celý rad vyučovacích metód a doposiaľ nie je prijatá ich jednotná klasifikácia. Jedným zo starších rozdelení je klasifikácia podľa Lerneru, ktorý rozlišuje tieto metódy:

- informačno receptívna metóda – učiteľ prezentuje informácie a žiak vníma a má chápať poznatky,
- reproduktívna metóda – učiteľ reprodukuje poznatky. Žiak aktualizuje poznatky a reprodukuje ich podľa istých vzorov,
- metóda problémového výkladu – učiteľ načrtáva problém a určuje postup pre jeho riešenie. Žiaci majú chápať problémy a sústrediť sa na ich postupné riešenie,

⁹ MAGUROVÁ, D.: Využitie vyučovacích metód vo výchovno-vzdelávacom procese pri výučbe problematiky komunikácie. In *Didaktika*, 2, 2011, č. 1, s. 24.

¹⁰ JANDOVÁ, K.: Všeobecná didaktika. [cit. 2011-11-17]. Dostupné na internete: <http://www.zssokolikova.sk/ESF_vzdelavanie/vseobecna_didaktika.htm>

- heuristická metóda – učiteľ zadáva úlohy k riešeniu a plánuje kroky riešenia, koriguje činnosť žiakov. Žiaci majú pochopiť podmienky úlohy, použiť vedomosti na riešenie úlohy a samostatne riešiť jej časti,
- výskumná metóda – učiteľ prezentuje problémy, ku ktorým má byť nájdené riešenie. Žiak vníma problém a plánuje etapy skúmania, reprodukuje priebeh skúmania a zdôvodňuje jeho výsledky.¹¹

Dané metódy je možné v rôznych kombináciách uplatniť počas jednej vyučovacej hodiny. Poradie metód vo vyučovacom procese nezávisí od ich zložitosti. Všetky metódy je možné podľa Lerneru aplikovať už od 1. ročníka, prípadne od predškolskej výchovy.¹²

Pre nás je dôležitá aj otázka, ktoré metódy vyučovania sú efektívne pre dosiahnutie konkrétneho výchovno-vzdelávacieho cieľa, pretože je zjavné, že každá metóda má svoje klady aj zápory. Pri výbere je podstatné akceptovať vek, predchádzajúce vedomosti a zručnosti žiakov, charakter predmetu, cieľ, tému a osobnosť učiteľa. Na základe daného môžeme konštatovať, že neexistuje univerzálna vyučovacia metóda, ktorá by bola efektívna na akúkoľvek vyučovaciu hodinu. Spoločným znakom všetkých účinných vyučovacích metód je vedenie žiaka k samostatnosti, seberealizácii a aktivite. Výzvou pre učiteľa sa stáva stanovenie vhodného spôsobu, dôrazu a metódy na podnietenie samostatnosti a aktivity žiakov.

1.2.2 Tradičné metódy vs. inovatívne metódy

Dlhé roky sa v našom školstve využívala klasická forma vyučovania, ktorá zahŕňala najmä inštruktívny (tradičný) prístup k edukačnému procesu žiaka. V ňom je vo vyučovacom procese najvyššou autoritou učiteľ, ktorý riadi a usmerňuje činnosť žiakov. Pri výklade učiva využíva učebnice, ktoré sú záväzné pre všetky príbuzné školy a dôraz kladie na predpísaný obsah učiva. Osobnosť žiaka a jeho individuálne vedomosti a zručnosti sú potláčané. Prioritou sú všeobecne stanovené učebné plány a osnovy. Preferuje sa memorovanie a nevenuje sa pozornosť tvorivému rozvoju osobnosti žiaka. Rozvrh hodín je striktné stanovený a vzdelávanie je obmedzené priestorom triedy.

¹¹ LERNER, I. J.: *Didaktické základy metod výuky*. Praha, 1986, s. 103-104.

¹² LERNER, *Didaktické základy ...*, s. 105.

Tak, ako napreduje vedecký a technický pokrok v modernej spoločnosti, tak isto napredujú aj požiadavky kladené na úroveň vzdelávania. Ako reakcia na nedostatky tradičných škôl, začali vznikať tzv. alternatívne školy, ktoré preferujú inovatívne vzdelávanie, a to tvorivosť žiaka, nové prístupy k jeho hodnoteniu a aktivizujúce (motivačné) metódy vyučovania. J. Průcha definuje alternatívne školy ako „*školy, ktoré uplatňujú nové, neštandardné, reformné, experimentálne formy, obsahy, či metódy vzdelávania, iné didaktické prístupy a pod. na rozdiel od bežne uplatňovaných didaktických koncepcií*“.¹³

Tabuľka 1 Tradičné a inovatívne ponímanie

	Tradičné ponímanie	Inovatívne ponímanie
Rola učiaceho sa	* pasívne prijímanie * prijíma informácie * Učiteľ → Žiak * malá zodpovednosť za proces učenia	* aktívna účasť – učí sa každý sám, individuálne, učiteľ približuje * Učiteľ ↔ Žiak * zodpovedný za proces učenia sa * ponúka myšlienky, nápady na základe skúseností * nezávislý
Motivácia učenia	* zvonku (rodina, náboženstvo, tradícia) * učenie pre budúcnosť	* zvnútra žiaka * žiak vidí možnosť okamžitej sebarealizácie
Výber obsahu	* kontrolovaný učiteľom * žiak má malý výber alebo žiadny	* podľa potrieb žiaka
Metódy	* zbieranie faktov a informácií	* delenie sa o vedomosti a skúsenosti, stávanie na nich

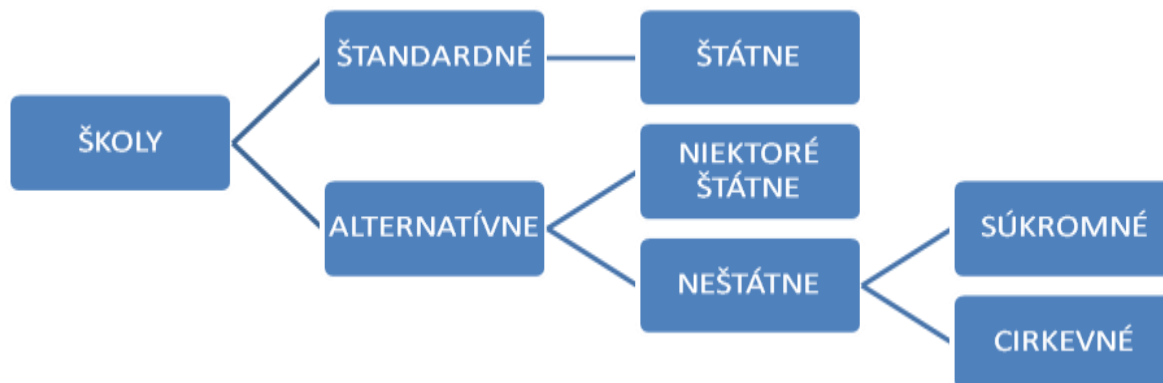
Zdroj: vlastné spracovanie

Tradičné formy vyučovania prestávajú byť postačujúce, keďže pribúda veľké množstvo informácií a možností ich získavania. Inovatívne vyučovanie dáva väčší priestor žiakovi a zároveň kladie väčšie požiadavky na jeho zručnosti, vedomosti a schopnosti. Súčasné alternatívne školy pracujú na princípe trhu a konkurencie a stávajú sa hybným mechanizmom školskej politiky, vzdelávania a výchovy. Častokrát sa stretávame s názormi stotožňovania pojmu alternatívna škola so súkromnými školami alebo so školami, ktoré pracujú na princípe reformných škôl. Avšak

¹³ PRŮCHA, *Alternativní školy ...*, s. 26-32.

alternatívna škola sa vyznačuje určitými pedagogickými špecifikami, ktoré ju odlišujú od štandardných škôl.

Obrázok 1 Druhy škôl

Zdroj: Průcha, 2004, s. 32

1.2.3 Inovatívne metódy so zameraním sa na efektívnosť vyučovania

Požiadavky spoločnosti neustále narastajú, a tým sa priamoúmerne zvyšujú aj nároky na vzdelanie. Popri rozvoji vedy a techniky súčasne napreduje aj didaktika, ktorá zdôrazňuje potrebu lepšej prípravy mládeže na život. Postupne sa začínajú presadzovať tvorivé vyučovacie metódy, formy a nové prístupy k hodnoteniu žiakov, ktoré sa súhrnne dajú charakterizovať pojmami ako napr. moderné, progresívne, netradičné, inovatívne a pod.

V súčasnosti je k dispozícii veľké množstvo rôznych inovatívnych vyučovacích metód, ktoré vedú žiakov k aktivite, samostatnosti, rozvoju ich schopností a tvorivosti. V reálnej edukácii sa však málo využívajú. Názory na využívanie inovatívnych metód v školstve sa líšia v závislosti od uhlu pohľadu. Odporcovia týchto metód argumentujú, že školy nie sú na prijatie inovatívnych prístupov dostatočne materiálovo vybavené, v triedach je veľké množstvo žiakov a učitelia sú istým spôsobom zvyknutí na „stereotypný“ spôsob učenia. Na druhej strane, zástancovia alternatívneho vyučovania dôvodí, že klasická vyučovacia hodina už nie je postačujúca pre potreby dnešného žiaka. Konštatujú, že v súčasnosti existujú mnohé inovatívne koncepcie, ako napr. problémové, skupinové a projektové vyučovanie, ktoré môžu obohatiť vyučovací proces.

K najnovším koncepciám vyučovania na moderných školách patria integrované tematické vyučovanie, skúsenostné a činnostné učenie, otvorené vyučovanie,

projektové vyučovanie a mozgovo-kompatibilné učenie. Keďže témou našej diplomovej práce sú inovatívne metódy vo vyučovaní dejepisu, budeme ďalej venovať pozornosť len vhodným motivačným a aktivizujúcim metódam pre výučbu tohto predmetu.

Aktivizujúce postupy kladú dôraz najmä na aktívne zapojenie žiakov do vyučovacieho procesu. Cieľ výučby sa má dosahovať samostatnou prácou žiakov a ich myslením. J. Maňák radí do tohto typu metód:

- metódy diskusné,
- metódy heuristické,
- riešenie problémov,
- metódy situačné,
- metódy inscenačné,
- didaktické hry.¹⁴

Metódy pomáhajú žiakovi pochopiť riešenie problematiku prostredníctvom získaných poznatkov a skúseností. Učiteľ vyžaduje od žiaka použitie vyšších myšlienkových pochodov, ako je hodnotenie, riešenie problémov, rozvoj tvorivosti, analýza a syntéza. Aktívne učenie môže byť vykonávané individuálne, ale aj kooperatívne. Pri rozhodovaní a vykonávaní činností je žiakom ponechaná určitá voľnosť a samostatnosť a učenie pre žiakov znamená zážitok a osobnú skúsenosť.

Metódy založené na riešení úloh

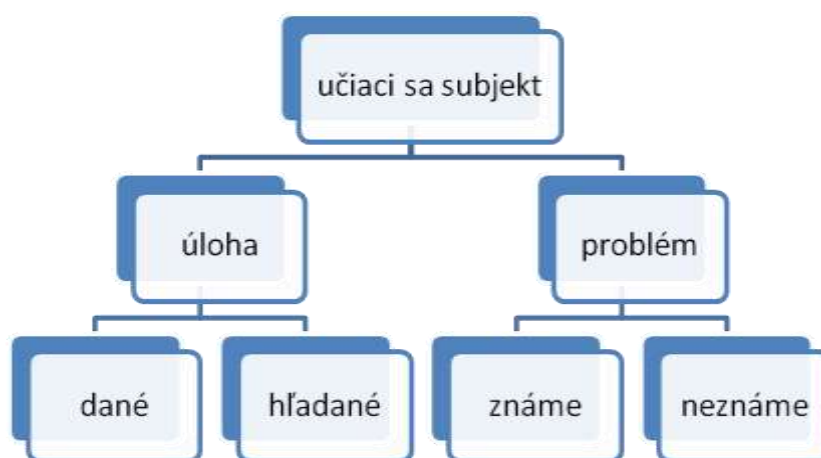
Za jednu z najmodernejších inovatívnych metód súčasnosti môžeme považovať problémovú metódu. Jej hlavným cieľom je objavovanie nových poznatkov prostredníctvom intenzívneho myslenia, indukciou alebo dedukciou. Snahou učiteľa je priviesť žiaka k novému riešeniu, k samostatnému mysleniu a objavovaniu informácií. Spoločným znakom všetkých problémových metód je snaha učiteľa rozvíjať tvorivé myslenie a schopnosti žiakov a podporovať ich motiváciu a samostatnosť.

¹⁴ MAŇÁK, J.: *Rozvoj aktivity samostatnosti a tvorivosti žáků*. Brno, 1998, s. 105-126.

Ako uvádza Turek „...pri problémovom vyučovaní učiteľ nespôsobuje žiakovi poznatky v hotovej podobe, ale stavia pred žiakov úlohy, ktoré obsahujú pre nich neznáme vedomosti a spôsoby činnosti, motivuje ich, usmerňuje hľadanie spôsobov a prostriedkov riešenia úloh, pri hľadaní ktorých si žiaci osvojujú nové vedomosti a zručnosti a súčasne rozvíjajú svoje schopnosti...“¹⁵

Žiak teda sám objavuje poznatky prostredníctvom riešenia problémových úloh, ktoré mu stanovil učiteľ alebo na ktoré prišiel sám. Vzťah medzi žiakom a problémovou úlohou vyjadruje nasledujúca schéma.

Obrázok 2 Problémové vyučovanie

Zdroj: Turek, 2010, s. 370

Pri realizácii problémového vyučovania učiteľ vytvára postupný rad problémových situácií a riadi činnosť žiakov pri ich samostatnom riešení. Koncepcia problémového vyučovania zahŕňa viacero vyučovacích postupov, stratégií a metód, ako naznačuje nasledujúca tabuľka.

Tabuľka 2 Vyučovacie postupy, stratégie a metódy problémového vyučovania

Postupy a stratégie	Metódy
heuristické vyučovanie	heuristická metóda
tvorivé vyučovanie	problémový výklad
discovery learning (učenie objavovaním)	výskumná metóda
guided discovery (riadené objavovanie)	
inquiry teaching (pátracie vyučovanie)	

Zdroj: vlastné spracovanie

¹⁵ TUREK, Didaktika, s. 370.

Medzi metódy, ktoré rozvíjajú tvorivosť žiaka patrí heuristická metóda, ktorej názov pochádza z gréckeho slova heuréka – *našiel som*. Na rozdiel od predchádzajúcej metódy sú žiaci vedení k riešeniu len čiastkových úloh, neriešia teda samostatne celé úlohy. Metóda je vhodná na vysvetlenie kauzálnych vzťahov (príčina – dôsledok) a osvojenie zovšeobecnených pojmov, zákonov, vzťahov, princípov a zvládnutie učiva na všetkých úrovniach učenia.

Heuristická metóda sa môže realizovať pomocou viacerých spôsobov, resp. návodov, ktoré nazývame heuristiky. Učiteľ usmerňuje žiakov pri riešení zadaných úloh prostredníctvom príkazov alebo otázok všeobecného charakteru. O vypracovanie univerzálneho heuristického návodu sa zaslúžil M. Zelina (1996) a pomenoval ho DITOR, podľa jeho základných krokov nasledovne:

D: definuj problém – výber problému, jeho formulácia, analýza problému, hľadanie ideálneho riešenia, stanovenie konečného cieľa,

I: informuj sa – zber poznatkov, diskusia o probléme s odborníkmi,

T: tvor riešenia – tvorivá práca, hľadanie originálnych nápadov na riešenie problému,

O: ohodnot' riešenia – zhodnotenie vybraných riešení na základe stanovených kritérií (čas, náklady, podmienky a pod.),

R: realizuj riešenie – uskutočnenie konkrétnych krokov pri riešení.

Ďalšou z heuristických metód je riadený rozhovor, ktorý využíva poznatky a vedomosti žiakov, osvojené na iných vyučovacích hodinách prostredníctvom premyslených otázok učiteľa.

Kooperatívne vyučovanie je jednou z najmodernejších inovácií vo vzdelávaní. Jej podstatou je, že žiaci pracujú na riešení zadaných úloh v niekoľkočlenných skupinkách, v ktorých majú všetci členovia rovnoprávne postavenie a jednotlivé hodnotenie člena závisí od celkového hodnotenia skupiny. Vznik a používanie daného konceptu vychádza zo sociologického aspektu ľudskej spoločnosti, jej historického pôvodu a charakteru vývoja človeka. Človek je tvor sociálny a táto koncepcia vedie žiaka k pochopeniu dôležitosti plánovania práce, jej účelnej organizácie, deľby, kontroly, hodnotenia, spolupráce, komunikácie, zodpovednosti a vzájomnej pomoci. Pre efektívne fungovanie kooperatívneho vyučovania je vhodný počet členov v rozmedzí 2 – 6 žiakov (optimálne 4 – 5) a 6 – 8 skupín v triede.

Výhoda kooperatívneho vyučovania taktiež spočíva vo vzniku tzv. synergického efektu, kedy výsledok práce skupiny je väčší, ako by bol súčet výsledkov jednotlivých členov skupiny, ak by pracovali samostatne. Úlohou učiteľa je oboznámiť žiakov, že každý člen skupiny je rovnako zainteresovaný v naplnení spoločného cieľa. Pre efektívny priebeh vyučovacieho procesu prostredníctvom kooperatívneho vyučovania je nevyhnutný očný kontakt členov skupiny, ktorý vyžaduje vhodné usporiadanie nábytku. Učiteľ priebežne zisťuje, či sú do práce zapojení všetci členovia skupiny rovnomerne. Ku koncu vyučovacej hodiny učiteľ vyžaduje od žiakov spätnú väzbu, v ktorej jednotliví členovia skupín opisujú, ako prispeli k naplneniu stanoveného cieľa.

Skupinové vyučovanie nemusí byť vždy účinné. Členovia skupiny sa môžu na práci podieľať rozdielnou mierou a môžu mať problémy s komunikáciou, čo vedie k nezhodám v kolektíve. Zámerne môže dochádzať k skrývaniu výkonu slabšieho žiaka. Kooperatívne vyučovaniu sa taktiež vyčíta, že neumožňuje osobný úspech žiaka a v popredí stoja bystrejší a asertívnejší žiaci.

Metódy založené na tvorbe nápadov a myšlienok

Pri využívaní metód problémových úloh a heuristickej metódy môžeme vychádzať napr. aj z metódy zvanej brainstorming, čo v preklade znamená „búrka mozgu“ (burza nápadov). Dôležitými zásadami efektívneho brainstormingu sú:

- úplná voľnosť nápadov,
- produkcia kvantity nad kvalitou,
- strata autorského práva,
- zákaz kritizovania,
- uvoľnenie fantázie,
- vzájomná inšpirácia.

Cieľom metódy je zhromaždiť čo najväčší počet návrhov a názorov na stanovenú tému v čo najkratšom čase. Žiaci sú povzbudzovaní k tvorbe spontánnych nápadov a myšlienok, ktoré sú priebežne zaznamenávané na tabuli. Učiteľ ani žiaci návrhy nehodnotia a akákoľvek kritika je zakázaná. Po uplynutí časového limitu dochádza k analýze zaznamenaných myšlienok. Nápady sa zoradia do konkrétnych

tematických okruhov a žiaci spolu s učiteľom hľadajú medzi nimi spoločné súvislosti a zovšeobecňujú ich.

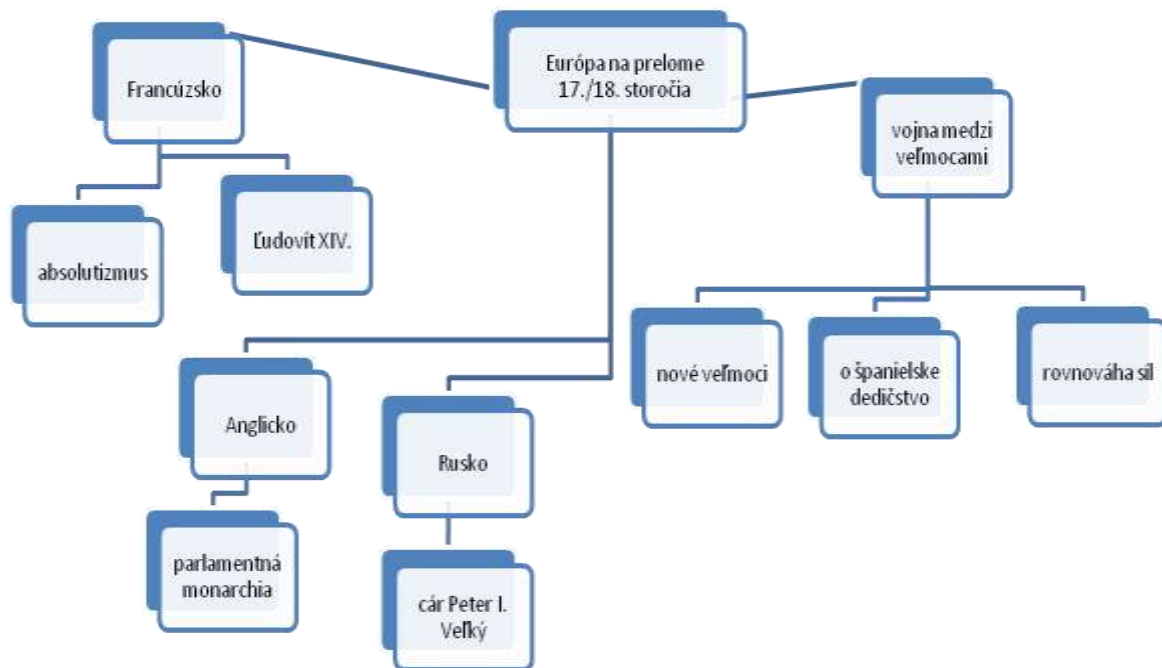
Existujú viaceré typy brainstormingu:

- brainwriting, ktorý je vhodný pre menej komunikatívnych jedincov. Nápady sú prezentované písomne, čo pomáha odbúravať zábrany pred vystupovaním na verejnosti,
- pingpongový brainstorming, ktorý je určený pre dvoch účastníkov. Žiaci postupne prezentujú svoje návrhy na riešenie problematiky a pravidelne sa striedajú,
- questionstorming, ktorého podstatou je vyprodukovať čo najviac otázok týkajúcich sa stanovenej témy,
- HOBOT metóda, ktorá umožňuje samoštúdium pred samotnou tvorbou a hodnotením návrhov,
- Gordonova metóda, ktorej cieľom je zistiť len jedno nové originálne riešenie.

Metódy zamerané na vizualizáciu a znázornenie

Na vizualizáciu myšlienkových postupov žiakov sa využíva metóda mentálneho mapovania. Pri tomto spôsobe výučby žiak rozvíja všetky svoje rečové zručnosti (čítanie, písanie, rozprávanie a počúvanie). Keďže ide o názornú metódu, žiak pomocou nej dokáže usporiadať svoje myšlienky a rozvíjať tým svoje komunikačné schopnosti a zručnosti. Táto časovo nenáročná metóda podporuje tzv. senzorický prístup učenia sa, ktorý vychádza z názoru, že žiak, čo počuje, to zabudne, čo vidí, si zapamätá a čo urobí, tomu porozumie. Pomáha žiakovi pri spracovávaní učiva do prehľadných poznámok a zápiskov, rozvíja jeho tvorivosť a napomáha mu k lepšej koncentrácii. Príklad mentálnej mapy je zobrazený na nasledujúcom obrázku.

Obrázok 3 Mentálna mapa

Zdroj: vlastné spracovanie

Tvorbu mentálnej mapy začíname zvyčajne uprostred čistého hárku papiera, čo umožňuje mozgu slobodu realizácie. Ako ústrednú predstavu je vhodné použiť obrázok, ktorý navodzuje sústredenie a motivuje mozgovú činnosť. Odporúča sa používanie rôznych farieb, ktoré podporujú tvorivé myslenie. K centrálnej predstave je adekvátne pripojiť hlavné vetvy, k nim potom vetvy ďalších úrovní v tvare kriviek, čo príliš neunavuje mozog a žiakom pomáha pri tvorbe asociácií. Flexibilitu a účinnosť mentálnych máp zvyrazňujú kľúčové slová a slovné spojenia.

Metóda prípadovej štúdie (tzv. situačná metóda) v sebe spája prvky metód, zaoberajúcich sa riešením úloh, kooperatívnych metód a metód zameraných na vizualizáciu problému. Podstatou metódy je, že žiaci dostanú opis konkrétnej situácie alebo prípadu a niekoľko úloh, ktoré ich majú viesť k vyriešeniu opísanej situácie či prípadu. Opis má mať formu zaujímavého príbehu, obsahuje citácie a je bez akýchkoľvek komentárov učiteľa, aby mali žiaci možnosť utvoriť si na riešený problém vlastný názor. Dobrá prípadová štúdia by mala byť aktuálna (najlepšie z posledných piatich rokov) a nemala by byť príliš dlhá. Dôležité je udržať pozornosť žiakov, ktorej

dĺžka sa dá podľa Tureka vyjadriť vzťahom: vek dieťaťa v rokoch = počet minút jeho schopnosti pozorne počúvať.¹⁶

Tabuľka 3 Výhody a nevýhody metódy prípadovej štúdie

Výhody metódy prípadovej štúdie	Nevýhody metódy prípadovej štúdie
formuje kľúčové kompetencie žiakov	časovo náročná na prípravu aj realizáciu
zvyšuje motiváciu žiakov a zaujímavosť vyučovania	vyžaduje od učiteľa enormné všestranné znalosti
sprostredkúva reálne praktické situácie a problémy	rušivé a hektické prostredie pre realizáciu riešení
vedie žiakov k zodpovednosti a rozvahe pri rozhodovaní	za rovnakú časovú jednotku je prebraté menšie množstvo učiva ako pri výklade
vytvára podmienky pre použitie už osvojených vedomostí	malé skúsenosti učiteľov s používaním prípadov štúdie
vychováva a rozvíja osobnosť žiaka	na zabezpečenie efektívnosti metódy je potrebné jej viacnásobné použitie

Zdroj: vlastné spracovanie

Ďalším typom názornej metódy je metóda inscenačná, ktorú charakterom môžeme zaradiť do skupiny podobných metód ako napr.: situačná metóda (prípadová štúdia), hranie rolí a didaktické hry. Každá z týchto metód vychádza z modelovania situácií, prostredníctvom reálneho zážitku umožňuje žiakom zapamätať si preberané učivo. Jedná sa o dynamickú metódu, ktorá umožňuje rozvoj empatie a sociálneho cítenia zainteresovaných žiakov. Žiaci sa pomocou nej učia prekonávať reálne problémové situácie v ich živote. Umožňuje praktické využitie teoretických poznatkov v praktických situáciách, ako napr. schopnosť dohodnúť sa, prekonávať spory, pomáhať si a chápať dôležitosť medzil'udských vzťahov. Po skončení je potrebné viesť so žiakmi diskusiu a podrobne rozobrať zinscenovanú situáciu.

Metódy zdôrazňujúce globálny aspekt

Globálna výchova nepredstavuje vyučovaciu metódu v pravom slova zmysle, avšak považujeme za potrebné spomenúť ju v súvislosti s modernou školou a alternatívnymi postupmi v edukácii. Ide o mladú koncepciu vyučovacieho procesu, ktorej zmyslom je pripraviť žiakov na život v 21. storočí. Globalizácia vo všeobecnosti znamená zjednocovanie sveta v ekonomickej, politickej a kultúrnej oblasti.

¹⁶ TUREK, *Didaktika*, s. 258.

Globálna výchova môže prebiehať v dvoch smeroch. Učiteľ sa, alebo sústredí na rozvoj globálnej (celkovej) osobnosti žiaka, alebo sa snaží vysvetliť globálny charakter sveta a popísať, akú úlohu v ňom zohráva žiak.

V literatúre Pike a Shelby definujú ciele globálnej výchovy takto:

- myslieť systémovo (komplexne),
- porozumieť systémovej (globálnej) podstate sveta,
- holisticky chápať vlastné schopnosti a možnosti,
- poznať a rešpektovať, že neexistuje jeden pohľad na svet,
- prijímať a uznávať aj iné pohľady na svet,
- uvedomiť si a pochopiť globálne podmienky, rozvoj a trendy v súčasnom svete,
- chápať pojmy spravodlivosť, ľudské práva a zodpovednosť a aplikovať ich v globálnom kontexte,
- orientovať sa na budúcnosť vo svojom vzťahu k Zemi,
- uvedomiť si rozhodnutia, ktoré prijímajú, a činy, ktoré vykonávajú ako jednotlivci alebo členovia skupiny, budú mať vplyv na globálnu prítomnosť i budúcnosť,
- osvojiť si schopnosti potrebné k politickému a sociálnemu konaniu, vedúcemu k efektívnej účasti na demokratickom rozhodovacom procese na všetkých úrovniach,
- pochopiť, že učenie i osobný rozvoj je nepretržitá cesta bez určitého konečného bodu,
- pochopiť, že nové veci sú síce oživením, ale sú aj riskantné.¹⁷

Koncepcia globálnej výchovy zdôrazňuje pozitívnu motiváciu žiakov a vytváranie vhodného prostredia, v ktorom majú žiaci pocit istoty, bez váhania môžu vyjadriť svoje názory, dôverujú učiteľovi a preberajú zodpovednosť za spoločnú prácu. Tento koncept vyzdvihuje dôležitosť priamej skúsenosti žiaka s vysvetľovaným učivom a odporúča exkurzie, prácu v teréne a pod.

Žiaci sú hodnotení prevažne slovne a formatívne – prostredníctvom spätnej väzby a korigovania žiaka k jeho optimálnej činnosti. Učiteľ posudzuje rôzne vlastnosti

¹⁷ TUREK, *Didaktika*, s. 384.

žiaka, ako napr. jeho schopnosť pracovať v skupine, vnímať problémy z rôznych uhlov pohľadu, jeho empatiu, či dispozíciu získavať nové informácie.

Ostatné inovatívne metódy

Metódu Philips 66 je možné považovať za netradičnú kooperatívnu diskusnú metódu. Šesťčlenná skupina zložená z jedného vedúceho a piatich členov má šesť minút na diskusiu a riešenie daného problému. Následne vedúci skupín informujú ostatné skupiny o výsledkoch ich práce a počas diskusie s učiteľom sa snažia nájsť optimálne riešenie. Keďže táto metóda si vyžaduje pomerne veľký počet žiakov, nie je možné ju využívať v triedach s malým počtom žiakov.

Využitie múzejných expozícií pri výučbe dejepisu má svoje nezastupiteľné miesto. Exponáty môžu byť zdrojom informácií pri názornej výučbe a vhodným priestorom alebo doplnkom na vyučovacej hodine. Výučba v múzeu zvyšuje názornosť a efektívnosť vyučovania, oživuje a spestruje vyučovanie, zvyšuje motiváciu učiť sa a pomáha v aktívnom osvojovaní poznatkov. Umožňuje uplatniť aktivizačné metódy vyučovania, pomáha fixovať teoretické poznatky a prednosťou je, že spája teóriu s praxou. U žiakov podporuje a rozvíja samostatnosť a organizačné schopnosti.

Motivačný rozhovor možno využiť na aktivizáciu žiakov na začiatku aj počas vyučovacej hodiny. Je realizovateľný medzi žiakom a učiteľom, ale aj medzi samotnými žiakmi, avšak vždy pod dohľadom učiteľa.

Samostatná práca je vhodná ako na vyučovacej hodine, tak aj v príprave na ňu. Žiaci sú nabádaný k samostatnej individuálnej, alebo kolektívnej práci počas vyučovania, alebo v rámci svojho voľného času. Predmetom samostatnej práce môže byť zozbieranie informácií regionálneho charakteru, historické a geografické údaje alebo vysvetlenie experimentálnych pokusov.

Pri práci s textom sú žiaci vedení k samostatnému štúdiu a pochopeniu textových materiálov, ako napr. učebnice, časopisy, webové stránky, historické pramene, interaktívne tabule. Žiaci sa učia pracovať s predloženým textom rýchlo a efektívne, oddeľovať podstatné informácie od nepodstatných, kriticky ich vnímať, z dôležitých informácií vedieť vybrať tie kľúčové a následne svoje rozhodnutie obhájiť. Žiaci sa v nasledovnej diskusii presvedčia, či text pochopili, ale aj či sa ich výber zhoduje alebo nezohoduje s ostatnými.

Statická a dynamická projekcia slúži na vizualizáciu čiernobielych alebo farebných obrázkov, či kontinuálnych záznamov. Nutným vyučovacím prostriedkom je projektor.

Multiperspektivita predpokladá, že na jeden jav (proces, udalosť) existuje niekoľko možných pohľadov. Ak chceme správne pochopiť danú situáciu musíme vziať do úvahy aj názory druhých.

Multitasking („viacčinnosť“) znamená vykonávanie viacerých činností v jednom momente. Preskakovanie od jednej činnosti k druhej a prerušované spracovávanie rôznych informácií je pre žiakov prirodzené. Žiaci sú počas vyučovacej hodiny zvyknutí počúvať výklad učiteľa, popritom si do zošita zapisovať poznámky a pracovať s učebnicou a pracovným zošitom.

Pojem e-Learning nemá v slovenčine doslovný preklad a najčastejšie sa prekladá ako napr. elektronické vzdelávanie, elektronické učenie a elektronické vyučovanie. Vo všeobecnosti e-Learning predstavuje učenie prostredníctvom IKT, zvyčajne zapojených do internetovej siete, čo umožňuje žiakom učiť sa takmer v každom čase a na ktoromkoľvek mieste.

V každej fáze vyučovacieho procesu je možné aplikovať aj metódy využívajúce IKT. Učiteľom slúži počítač a internet k vysvetľovaniu učiva, žiakom pomáhajú pri spracovávaní poznámok, projektov a úloh. Celosvetovo uznanou formou uplatňovania vzdelávacích technológií vo vyučovacom procese je metóda tzv. WebQuest. Učiteľ podporuje samostatnú prácu žiakov, pri ktorej využívajú technické prostriedky. Žiaci používajú internet na hľadanie a spracovanie riešení na zadané úlohy.

1.2.4 Metódy využívané v dejepise

Z praxe vyplýva, že základom kvalitnej výučby dejepisu nie je učebnica. Tá môže byť dobrým pomocníkom, ale základom by malo byť objasnenie toho, čo vlastne učiteľ chce dosiahnuť výučbou dejepisu. V dejepisnom vyučovaní občas nastáva problém, že žiaci nasávajú „veľké myšlienky“, ktoré ale úplne míňajú myslenie a vnímanie žiakov.

Preto cieľom učiteľa by malo byť, aby žiaci vnímali dejiny nielen ako hordu dátumov a termínov, ale ako príbeh, ktorý nekončí k určitému dátumu, ale pokračuje ďalej a aj my sme jeho súčasťou. Je dôležité, aby si žiaci vytvárali názor na dejiny na

základe prameňov, faktov a tvrdení sami, nie transponovaním fráz z učebníc. K týmto cieľom je pochopiteľne nutné hľadať učebné metódy a stratégie. Najdôležitejším momentom je ale samotný začiatok výučby dejepisu.

Je pre nás dôležité (vzhľadom na to, že v budúcnosti budeme vyučovať dejepis), že dejepis by nemal byť vzdelávacím predmetom, v ktorom by prevládalo vyučovanie založené na výklade učiteľa, kde počas hodiny si žiaci zapisujú poznámky a v nasledujúcich hodinách memorujú. Inovatívnym nástrojom na precvičovanie učebnej látky je tzv. interaktívna tabuľa, ktorá má žiaka motivovať k učeniu nových poznatkov. Napriek mnohým výhodám tohto nástroja ho nie je možné chápať ako komplexný a jediný nástroj, ktorý by mal žiaka úplne naučiť preberanú látku. Je vhodné, ak moderné didaktické softvéry môžu fungovať s tradičnými didaktickými prostriedkami, ako sú učebnice a zošity, v symbióze. Ich optimálna kombinácia predstavuje jeden z prvkov edukácie, ktorý prispieva k zlepšeniu úrovne vedomostí žiakov.

Odporúča sa, aby učiteľ venoval výkladu najviac 20% času určeného na hovorenie v jednej vyučovacej jednotke, čo predstavuje v klasickej 45-minútovej vyučovacej hodine približne 9 minút. Dôležitým spôsobom sa modifikuje pohľad na pamäťové učenie v rámci dejepisu. Učenie zamerané na pamäť by sa malo vzťahovať len na tú časť dejepisného vzdelávania, ktorá sa zaoberá osvojovaním základných faktov. Pokiaľ sa žiak stretne s faktom len raz, nevytvorí sa priestor, aby s ním mohol aj ďalej pracovať. Taktiež nedôjde k jeho zaradeniu do systému poznatkov. Učiteľ by sa mal preto snažiť zabezpečiť, aby sa daný fakt objavil vo vyučovaní v rôznych podobách, a bol tak fixovaný. Pre žiaka je zapamätanie si jednotlivých faktov nepomerne náročnejšie ako zapamätanie si súboru na seba nadväzujúcich informácií. Práve preto sa odporúča použitie počítača alebo interaktívnej tabule pre zabezpečenie tejto požiadavky.

V literatúre nemecký didaktik Rave uvádza celkom desať činností dejepisnej edukácie, v ktorých možno využiť počítač:

- precvičovanie,
- vizualizácia,
- vyhľadávanie informácií,
- komunikácia,
- systematizácia,
- formátovanie,
- reprezentácia,
- simulácia,
- programovanie,
- hodnotenie.¹⁸

Zdôrazňujeme, že nie všetky uvedené činnosti sa dajú využiť na základnej škole, pretože žiak na II. stupni pravdepodobne nebude schopný pomocou programovania vytvoriť simulačný program s historickou tematikou. Výhodou je, že žiak počas precvičovania dostáva okamžitú spätnú väzbu o svojej činnosti a má tiež prehľad o tom, v akej fáze precvičovacieho procesu sa nachádza. Doplnňovacie úlohy žiaka navádzajú na riešenia pomocou nápovedy, ktorá v ňom má vzbudiť myšlienkové operácie a priviesť ho k správne riešeniu. Žiak má na riešenie dostatok času a plní úlohy podľa svojho tempa, pretože prioritná je správna odpoveď a nie rýchlosť. Žiak si zapisuje do zošita správne riešenia chybne zodpovedaných otázok, aby si ich lepšie zapamätal. Žiak je usmerňovaný, aby sa k nezvládnutým pasážam vrátil ešte v učebnici.

1.3 Osobitosti prístupu k predmetu výskumu a pracovné hypotézy

Cieľom našej diplomovej práce je poukázať na všetky determinanty, ktoré sa podieľajú na modelovaní charakteru vyučovania využívaním inovatívnych vyučovacích metód v podmienkach SZŠ BellAmos v Martine a ktoré vplývajú na podobu vyučovania v danej škole a na základe obsahovej aj formálnej analýzy materiálu z vyučovacích hodín priblížiť zistenia o úrovni a efektívnosti využívania inovatívnych

¹⁸ HUDECOVÁ, D.: *Jak modernizovat výuku dějepisu: výchovné a vzdělávací strategie v dějepisném vyučování*. Praha, 2007, s. 9-10.

metód počas vyučovacieho procesu a v prípade negatívnych výsledkov upozorniť na možnosti nápravy. Predmetom skúmania sú najmä ročníky 5. – 8. , pretože tieto ročníky boli zapojené do projektu školy a zároveň boli v čase písania naša diplomovej práce tzv. reformnými ročníkmi.

Sekundárnym cieľom je poukázať na vzťah využívania inovatívnych metód a obľúbenosti týchto metód medzi žiakmi.

Pri stanovovaní a formulovaní hypotéz sme vychádzali z osobných skúseností z fungovania SZŠ BellAmos, ktorú sme získali počas absolventskej praxe:

1. SZŠ BellAmos patrí medzi základné školy, ktoré často využívajú inovatívne metódy vyučovania. Z tohto dôvodu môžeme predpokladať, že žiaci majú v obľube inovatívny prístup k vyučovaniu dejepisu.
2. Žiaci (zo ZŠ Gorkého ako aj zo SZŠ BellAmos) vo všeobecnosti majú radšej kooperatívne metódy vyučovania. Pri tejto hypotéze vychádzame z predpokladu, že žiaci sa prirodzene formujú do skupiniek, rozdeľujú si medzi sebou konkrétne roly a učia sa navzájom spolupracovať.

Tieto skutočnosti zdôrazňujú veľkú mieru zodpovednosti učiteľov pri príprave na vyučovaciu hodinu a konkrétnom použití inovatívnych metód.

1.3.1 Metódy použité pri výskume

Pri koncipovaní práce sme využívali niekoľko metód, ktoré možno rozčleniť z hľadiska využitia v jednotlivých etapách práce na:

- metódy prípravy na výskumnú činnosť. V tejto etape bola uplatnená najmä literárna alebo heuristická metóda. Spočívala v efektívnom štúdiu literatúry, viažucej sa k téme diplomovej práce a vytváraní záznamov. Kompletný zoznam literatúry uvádzame v závere práce;
- metódy získavania faktov z objektívnych situácií – metóda dlhodobého priameho pozorovania. V našom prípade bola táto cieľavedomá činnosť zameraná na sledovanie využívania vyučovacích metód na hodine dejepisu na ZŠ Gorkého a SZŠ BellAmos s dôrazom na predmet diplomovej práce. Priebežne boli vytvárané písomné záznamy;

- metódy získavania informácií z osobných výpovedí – metóda rozhovoru pripraveného, nepripraveného. Boli využívané predovšetkým pri zisťovaní postojov, názorov, metód práce priamo od učiteľov na spomínaných školách. Konzultácie boli realizované ústne i písomne;
- metóda spracovania a vyhodnotenia dotazníka;
- metódy spracovania získaných faktov – metódy kvalitatívne: analýza, syntéza, komparácia, generalizácia.

2 Súkromná základná škola BellAmos

Informácie o škole, jej histórii a fungovaní sme čerpali predovšetkým z osobných rozhovorov s riaditeľkou SZŠ BellAmos Mgr. Annou Thomkovou a učiteľkou dejepisu Mgr. Zuzanou Herbrychovou.

Rok 1989 znamenal pre slovenskú spoločnosť obrat najmä v spoločensko-politickej oblasti. Na celý rad zmien takmer okamžite zareagovala aj školská sféra, čo sa prejavilo najmä v explozívnom, často živelnom, ale aj kontrolovanom rozvoji alternatívneho školstva. Popri štátnych školách vznikli súkromné a cirkevné školy, začali sa uplatňovať rôzne pedagogické koncepcie, metódy a formy práce.¹⁹

2.1 Vznik a poslanie Súkromnej základnej školy BellAmos

Poslaním SZŠ BellAmos je poskytovanie základného vzdelania pre všetky deti vo veku 6 – 15 rokov. Škola pripravuje žiakov na ďalšie štúdium na stredných školách. Jej snahou je vybudovať humanistickú základnú školu, ktorá bude poskytovať nadštandardné služby v oblasti školstva, rešpektovať individuality detí a pripravovať ich na praktický život v 21. storočí.

Názov školy BellAmos vznikol spojením anglického názvu zvonček – bell s menom učiteľa národov Amos. Časom bol vytvorený výtvarný návrh s nadpisom: PRVÁ²⁰ SÚKROMNÁ ZÁKLADNÁ ŠKOLA V MARTINE. Logo je v tvare zvončeka, pod ktorým sa nachádza názov BellAmos a srdiečko zvončeka predeľuje tieto dve slová a je uvedené v prílohe 1.

Zriadenie školy bolo splnením sna súčasnej riaditeľky školy pani Mgr. Anny Thomkovej: *„Bolo to na jar 1995. Svetlo sveta uzrela moja prvá kniha Známka alebo slovo. V Martine bola celoštátna konferencia o slovnom hodnotení žiakov a na nej sme knihu prezentovali. Na autogramiáde sa zúčastnila aj Alenka Ledecká, riaditeľka prvej súkromnej základnej školy na Slovensku z Košíc. (Dnes už škola žiaľ neexistuje.) Porozprávala mi svoj sen, ktorý sa jej podarilo v Košiciach zrealizovať. V ten večer som prvýkrát vyslovila nahlas to, o čom som snívala: Raz budem mať aj ja svoju súkromnú školu!“*

¹⁹ PETLÁK, *Všeobecná didaktika*, s. 232-233.

²⁰ V podstate to bola druhá súkromná základná škola na Slovensku. Prvá bola v Košiciach, avšak v dobe vzniku loga BellAmos už neexistovala a preto si škola právom zaregistrovala tento názov.

2.2 Exkurz do histórie školy a jej fungovania v ponuke výchovno-vzdelávacích inštitúcií

SZŠ BellAmos zabezpečuje výchovno-vzdelávaciu činnosť od roku 1996 (bola zriadená Zriaďovacou listinou z dňa 01.09.1996 na základe rozhodnutia MŠ SR). V súčasnosti zabezpečuje vzdelávanie pre 118 žiakov 1. – 9. ročníka, celkovo v 11 triedach (na I. stupni 6 tried, na II. stupni 5 tried).²¹ Škola poskytuje vzdelanie pre všetky deti nielen slovenskej národnosti a bez rozdielu náboženstva či rasy. Z celkového počtu žiakov je 11 žiakov integrovaných – s vývinovými poruchami učenia, zdravotne oslabení, s poruchou aktivity a pozornosti, s mentálnym postihnutím, pričom jeden žiak je žiak s intelektovým nadaním.

Výučbu a chod školy zabezpečuje 19 pracovníkov. Pedagogickí pracovníci sa pravidelne zúčastňujú rôznych konferencií a školení, ako i ďalšieho vzdelávania, za účelom zvyšovania si kvalifikácie, dopĺňania a obnovovania odborných vedomostí. Finančný chod školy a vyučovania je zabezpečený z viacerých zdrojov – z dotácií zo štátneho rozpočtu na žiakov, z príspevkov od rodičov ako i z finančných prostriedkov prijatých za vzdelávacie poukazy.

V rámci edukačného procesu škola preferuje rozvoj osobnosti žiaka na základe jeho individuálnych schopností a záujmov, rešpektujúc osobné maximum. Všetci žiaci tak majú v spolupráci s učiteľom možnosť vytvoriť si v škole zázemie, ktoré rozvíja ich tvorivosť a súčasne zohľadňuje ich možnosti. V tomto zmysle napĺňa i víziu Národného plánu výchovy k ľudským právam, ktorý predpokladá osvojenie si vedomostí, zručností a postojov, ktoré sú dôležité pre posilňovanie ľudskej dôstojnosti, informovanej a nezávislej participácie na vývoji demokratickej spoločnosti, v súlade s hodnotami, ako sú ľudské práva, rovnosť, pluralita a spravodlivosť.

Poznatky získané na základnej škole tvoria základ pre celoživotné vzdelávanie, a preto by mali byť dostatočne široké, hlboké a pevné. Sú nimi najmä kľúčové kompetencie – znalosti, zručnosti, návyky a postoje využiteľné v najrôznejších učebných i praktických činnostiach a situáciách, v celoživotnom učení, v práci, záujmovej činnosti.

²¹ THOMKOVÁ, A. a kol.: *Každý z nás je v niečom najlepší. Školský vzdelávací program Súkromnej základnej školy, Martin*. Martin: 2008 - 2011. [cit. 2012-3.5.]. Dostupné na internete: www.bellamos.sk.

Súčasná spoločnosť dostáva často prívlastok informačná. Pavol Rankov vo svojej knihe *Informačná spoločnosť* uvádza, že v informačnej spoločnosti je vzdelaný ten, kto sa vie učiť kontinuálne, rozumie poznatkom a na ich základe dokáže vytvárať nové koncepty.²² Spolu s P. Lévyom tvrdí, že v informačnej spoločnosti sa menia kritériá vzdelávania, takže vzdelávanie musí byť jedinečné a otvorené.²³ Prostriedkom na to by mali byť rôzne školenia, dištančné vzdelávania, virtuálne semináre, e-Learning, konferencie – výsledkom by mal byť informačne gramotný učiteľ, schopný rozvíjať informačnú gramotnosť žiakov; schopný primerane a presvedčivo, a najmä efektívne používať IKT.

Na tomto základe, vychádzajúc aj zo záverov Európskej rady, ktorej ciele európskeho vzdelávania zahŕňajú rozvíjanie zručností pre znalostnú spoločnosť a osobitné ciele na podporu jazykového vzdelávania sa, rozvoja podnikavosti a celkovú potrebu posilniť európsky rozmer vo vzdelávaní, sa našou prioritou stáva nielen jazyková vybavenosť žiakov, ale aj posilňovanie kompetencií v oblasti informačných technológií a ich prirodzeného využitia nielen v celom výchovno-vzdelávacom procese, ale v živote vôbec. Zároveň však škola dáva dôraz aj na klasickú čitateľskú gramotnosť, pretože neschopnosť či nedostatočná schopnosť čítať s porozumením a zmysluplne písať totiž nepochybne výrazne limituje, ba obmedzuje schopnosť používať moderné IKT.²⁴

Špecifikom SZŠ BellAmos je okrem uvedeného aj uplatňovanie slovného hodnotenia, a to na oboch stupňoch. Riaditeľka školy, Mgr. Anna Thomková, je jednou z priekopníčok slovného hodnotenia na Slovensku. Škola bola zároveň súčasťou experimentu Experimentálne overovanie slovného hodnotenia na II. stupni základnej školy, ktorý bolo ukončený v roku 2002, pričom záverečné hodnotenie s návrhmi pedagogickej dokumentácie a metodických pokynov na hodnotenie žiakov II. stupňa bolo odoslané do Štátneho pedagogického ústavu v Bratislave, ktorý materiál ponúkol MŠ SR. Hoci ministerstvo dosiaľ nedalo konkrétnu odpoveď, slovné hodnotenie na II. stupni v SZŠ BellAmos pokračuje. Vzhľadom na to, že sa v roku 2008 zmenila legislatíva a stredné školy nie sú pripravené, resp. neakceptujú slovné hodnotenie, SZŠ BellAmos uplatňuje tzv. kombinované hodnotenie: žiaci sú hodnotení známku, ktorá

²² RANKOV, P.: *Informačná spoločnosť*. Levice, 2006, s. 52.

²³ RANKOV, *Informačná spoločnosť*, s. 53.

²⁴ RANKOV, *Informačná spoločnosť*, s. 145.

je však doplnená slovným komentárom; zároveň dostávajú dva druhy vysvedčení, slovné i známkové.

2.3 Sociokomunikačná charakteristika učiteľského zboru

Zloženie pedagogického zboru školy je pomerne stabilizované, nepodlieha častým zmenám. Snahou vedenia školy je udržať si a postupne skvalitňovať pracovný kolektív, zabezpečiť v ňom tvorivú a priateľskú atmosféru.

Pedagogický zbor má v školskom roku 2011/2012 19 členov, z toho sú dvaja muži. Všetci majú kvalifikáciu pre svoju pracovnú pozíciu. Odbornosť nie je zabezpečená v predmete technika, svet práce, technická výchova, občianska náuka/výchova, telesná a športová výchova.

Škola má obsadenú pracovnú pozíciu manažéra školy, špeciálneho pedagóga, výchovného poradcu, koordinátora prevencie sociálno-patologických javov a závislostí, pozíciu koordinátora environmentálnej výchovy, výchovy k manželstvu a rodičovstvu, pedagóga zdravotníka, koordinátora školského vzdelávacieho programu, koordinátora pre poradenstvo v oblasti modernizácie vzdelávania s podporou IKT a koordinátora informatizácie. Štruktúru zamestnancov na vedúcich pozíciách a radových zamestnancov SZŠ BellAmos znázorňujú nasledujúce tabuľky.

Tabuľka 4 Štruktúra zamestnancov na vedúcich pozíciách²⁵

Pozícia	Počet
riaditeľ	1
zástupca riaditeľa	1
koordinátor pre výchovno-vzdelávaciu činnosť II. stupňa	1
vedúci vychovávateľ v ŠSZČ	1
manažérka školy	1

Zdroj: vlastné spracovanie

²⁵ Štruktúra podľa § 34 zákona č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v platnom znení

Tabuľka 5 Štruktúra radových zamestnancov²⁶

Pozícia	Počet
triedny učiteľ	11
výchovný poradca	1
vedúci predmetovej komisie, vedúci metodického združenia	4
koordinátor informatizácie	1
koordinátor pre poradenstvo v oblasti modernizácie vzdelávania s podporou IKT	1
koordinátor environmentálnej výchovy	1
koordinátor výchovy k manželstvu a rodičovstvu	1
koordinátor prevencie sociálno-patologických javov a závislosti	1
učiteľ – zdravotník	1
školská špeciálna pedagogička	1
učitelia odborných predmetov	13
pedagógovia pre mimoškolskú činnosť	4

Zdroj: vlastné spracovanie

Vekový priemer zamestnancov je približne 40 rokov. Znamená to, že v škole pracujú ľudia s už určitými životnými a pracovnými skúsenosťami, čo vo veľkej miere vplýva na ich chápanie práce, a teda aj na jej kvalitu. Zároveň si dovoľíme tvrdiť, že výslednú podobu a kvalitu výchovno-vzdelávacej práce okrem iných faktorov, ktoré uvádzame v tretej kapitole, vo veľkej miere ovplyvňujú výborné pracovné vzťahy, pričom tento fakt sa prenáša aj do mimopracovnej sféry, ako aj do mimoriadnej schopnosti vzájomnej kooperácie.

Kvalita školy je priamo závislá na profesijnom rozvoji a napredovaní učiteľov, teda na ich celoživotnom (priebežnom) vzdelávaní sa. Manažment školy preto podporuje všetky formy vzdelávania pedagogických zamestnancov. Medzi základné ciele patrí:

- uvádzať začínajúcich pedagógov do pedagogickej praxe,
- zabezpečiť prípravu pedagogických zamestnancov na zvyšovanie kompetencií, hlavne jazykových spôsobilostí a schopností efektívne pracovať s IKT,

²⁶ Štruktúra podľa § 33 zákona č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v platnom znení

- zabezpečiť prípravu pedagogických zamestnancov na tvorbu Školského vzdelávacieho programu,
- motivovať pedagogických zamestnancov pre neustále sebavzdelávanie, vzdelávanie a zdokonaľovanie profesijnej spôsobilosti,
- podporovať rozvoj osobnostných vlastností pedagogických zamestnancov, spôsobilostí pre tvorbu efektívnych vzťahov, riešenie konfliktov, komunikáciu a pod.,
- sprostredkovať najnovšie poznatky (inovácie) z metodiky vyučovania jednotlivých predmetov, pedagogiky a príbuzných vied,
- zabezpečiť prípravu pedagogických zamestnancov na výkon špecializovaných funkcií, napr. triedny učiteľ, výchovný poradca, predseda predmetovej komisie atď.²⁷

Tieto ciele možno zabezpečiť najmä:

- prostredníctvom individuálneho sebavzdelávania učiteľov, profesijným rozvojom učiteľov v podmienkach školy (čím nastáva vnútorný rozvoj školy),
- organizovaným kontinuálnym vzdelávaním učiteľov.

Individuálne vzdelávanie učiteľov prebieha prostredníctvom:

- hospitácií, prostredníctvom ktorých učitelia získavajú spätnú väzbu nielen od vedenia školy, ale i od kolegov,
- samo štúdiom – využívaním odbornej literatúry, informačných zdrojov a ďalších príležitostí pre získanie nových poznatkov,
- sledovaním aktuálneho vývoja v pedagogickej sfére.²⁸

Potreby profesionálneho rastu zamestnancov sú zisťované:

- hodnotiacimi rozhovormi,
- diskusiami,
- dotazníkmi (vedenie školy vyhľadáva autodiagnostické dotazníky učiteľa (prostredníctvom Metodických centier, internetu...). Poskytuje ich učiteľom s cieľom spoznať svoju profesionalitu a možnosti zdokonaľovania.

²⁷ THOMKOVÁ, A. a kol.: *Každý z nás je v niečom najlepší ...* [cit. 2012-3.5.]. Dostupné na internete: www.bellamos.sk.

²⁸ THOMKOVÁ, A. a kol.: *Každý z nás je v niečom najlepší ...* [cit. 2012-3.5.]. Dostupné na internete: www.bellamos.sk.

V školskom roku 2011/2012 prejavili učitelia záujem vzdelávať sa v oblasti:

- aktívneho učenia sa,
- činnostného učenia,
- regionálnej výchovy,
- hodnotenia a sebahodnotenia žiakov,
- tvorby testových zadaní,
- modernizácie vyučovania prostredníctvom IKT,
- koordinácie primárnej prevencie,
- cudzích jazykov,
- environmentálnej výchovy.²⁹

2.4 Cieľová skupina

Rôznorodosť obyvateľstva umožňuje súkromným školám nájsť si vhodné miesto v celkovom školskom systéme. Možno tak urobiť nájdením si „voľnej“ vrstvy, ktorej potreby neuspokojujú verejné školy, ale zároveň aj voľbou špecifického obsahu v zhode s výraznými regionálnymi potrebami a záujmami.

Jedným z prvých (a doteraz platných) sloganov SZŠ BellAmos je: *“Každý z nás je v niečom najlepší”*. Význam tohto motta najlepšie vystihuje bájka pedagóga Dr. R. H. Reevesa, ktorá poukazuje na jedinečnosť žiaka, jeho talent a potrebu budovať jeho nadanie. Napriek tomu, že neexistuje univerzálny žiak nadaný vo všetkých oblastiach, štandardné školy majú snahu takéhoto žiaka vychovávať. Neberú do úvahy žiakove túžby, záujmy a prednosti. Vedú žiaka k priemernosti a nie k výnimočnosti. V tejto súkromnej škole je, naopak, možnosť rozvíjať žiakove silné stránky, netlmiť jeho kreativitu a podporiť jeho záujmy. Bájka je uvedená v prílohe 2.

Škola oslovuje nadaných, aj menej nadaných žiakov, z ktorých každý z nich má svoje miesto v kolektíve. V triedach nájdú uplatnenie aj žiaci s určitými poruchami správania, učenia sa, prípadne zdravotným hendikepom, ktorí vyžadujú individuálny prístup učiteľa. Integrovaným žiakom je neustále k dispozícii odborný asistent a školský psychológ.

²⁹ THOMKOVÁ, A. a kol.: *Každý z nás je v niečom najlepší ...* [cit. 2012-3.5.]. Dostupné na internete: www.bellamos.sk.

Základnými stavebnými kameňmi dobrej modernej školy sú jej pedagógovia. Učiteľ na SZŠ BellAmos využíva inovatívne metódy vo vyučovacom procese, motivuje a zapája žiakov do samostatných činností, zlepšuje vzťahy v triede a vedie žiakov ku komunikácii. Vyžaduje sa, aby učiteľ bol zručný v oblasti IKT a bol ochotný venovať časť svojho voľného času na spracovávanie vždy aktuálnych príprav na vyučovanie. Je vítané, ak ovláda niektorý z cudzích jazykov a je tak nápomocný pre zahraničných žiakov.

Škola ponúka alternatívu pre rodičov, ktorí chcú svojim deťom zabezpečiť viac než štandardné vzdelanie a sú ochotní za služby školy zaplatiť. Rodičia sa zaujímajú o prácu učiteľov a vlastných detí a radi spolupracujú so školou. Do istej miery môže ísť o prezentovanie luxusu a prestíže rodiny, ak dieťa navštevuje súkromnú školu.

2.5 Projekt Inovatívnosťou zvyšujeme efektivitu vzdelávania

2.5.1 Všeobecné informácie

V roku 2009 Agentúra Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu pre štrukturálne fondy schválila SZŠ BellAmos projekt *Inovatívnosťou zvyšujeme efektivitu vzdelávania*, spolufinancovaného z Európskeho sociálneho fondu a Štátneho rozpočtu Slovenskej republiky. Škola prostredníctvom operačného programu Vzdelávanie získa nenávratný finančný príspevok v hodnote 107 120,08 € na realizáciu jednotlivých aktivít projektu prebiehajúcich od októbra 2009 do konca apríla 2011.³⁰

Predmetom podpory bol návrh, zavádzanie a vykonávanie reforiem v systémoch vzdelávania a odbornej prípravy s cieľom rozvíjať zamestnanosť pri súčasnom zvyšovaní dôležitosti východiskového a odborného vzdelávania a prípravy pre trh práce a pri priebežnom aktualizovaní kvalifikácie školiaceho personálu smerom k inovácií a znalostnej ekonomike.

³⁰ HERBRYCHOVÁ, Z. - HARKABUS, Š.: *Humanitné vedy - inovatívne metódy v rámci vyučovania dejepisu*. Martin, 2010, s. 4.

Základným cieľom projektu *Inovativnosťou zvyšujeme efektivitu vzdelávania* SZŠ BellAmos bolo inovovať výchovno-vzdelávací proces a metódy výučby v rámci ZŠ a skvalitniť výstupy v rámci vzdelávania, a to najmä prostredníctvom splnenia špecifických cieľov:

- vytvoriť tzv. Školské vzdelávacie stredisko, ktoré by okrem domácich žiakov a domácich pedagógov slúžilo aj ďalším záujemcom o ďalšie vzdelávanie, napr. v oblasti cudzích jazykov, informatiky, matematiky a humanitných vied (so zameraním na regionálnu výchovu, mediálnu výchovu a dejepis),
- pretvoriť školu s prevládajúcim inštruktívnym prístupom na školu preferujúcu konštruktívny spôsob výučby a zvýšiť tak efektivitu výchovno-vzdelávacieho procesu v súlade s rastúcim množstvom a lepšou dostupnosťou informácií,

Tabuľka 6 Inštruktívny a konštruktívny prístup - porovnanie

Inštruktívny prístup	Konštruktívny prístup
programovaná výučba	projektová výučba
pevné osnovy a štandardy	tematický učebný plán
požadované konkrétne vedomosti	požadovanie splnenia úlohy
učenie drilovaním (naspamäť)	učenie pochopením súvislostí
predmety oddelené	predmety tematicky spojené
hodiny oddelené	hodiny tematicky spojené
žiaci rozdelení podľa veku	delenie podľa schopností a záujmov
všetci robia to isté	individuálne alebo skupinové úlohy
chyby sa okamžite opravujú	chyby zdrojom poučenia
testovanie a známkovanie	slovné hodnotenie
učiteľ najvyššou autoritou	učiteľ pomocníkom a sprievodcom
disciplína najvyššou cnosťou	záujem o vzdelanie najvyššou cnosťou
škola uzatvorená okoliu	škola otvorená nielen okoliu
učiteľ je zdrojom informácií	ktokoľvek môže byť zdrojom informácií
vonkajšie vplyvy minimalizované	nebezpečenstvo škodlivých vplyvov

Zdroj: vlastné spracovanie

- začleniť pedagogických pracovníkov školy a žiakov do informačnej a vedomostnej spoločnosti prostredníctvom vzdelávania v informačných

technológiách, zlepšením jazykových zručností, zvýšenia ekonomickej (finančnej) a kultúrnej gramotnosti,

- humanizovať školské prostredie prostredníctvom slovného hodnotenia,
- využiť ako prostriedok premeny IKT – implementovať virtuálne (resp. kreatívne) vyučovacie prostredie do vyučovacieho procesu.³¹

Projekt bol realizovaný v troch aktivitách:

- Aktivita 1. 1 Vzdelávanie a podpora osobnostného rozvoja pedagogických pracovníkov zamerané pre potreby modernej školy,
- Aktivita 2. 1 Matematika – zavedenie výučby ekonomickej gramotnosti žiakov ako integrálnej súčasť predmetu,
- Aktivita 2. 2 Humanitné vedy – inovatívne metódy v rámci vyučovania dejepisu a predmetov mediálna a regionálna výchova.

2.5.2 Aktivita 2. 2 Humanitné vedy

Ciele

Základnými cieľmi Aktivity 2.2 Humanitné vedy – inovatívne metódy v rámci vyučovania dejepisu a predmetov mediálna a regionálna výchova boli

- rozvíjať schopnosť efektívne sa zapájať do rozličných aktivít, ktoré vedú k rozvoju daného jedinca, ako aj k rozvoju spoločnosti,
- zvýšiť kultúrnu gramotnosť – iniciovať premenu v chápaní povahy toho, čo sa vzdelaním sleduje, čo a ako si človek osvojuje, akú funkciu v tomto procese hrá svet ľudského poznania v kontexte kultúry, i akú funkciu v tomto procese hrá človek sám,
- pretvoriť učenie v podmienkach školy so zameraním sa na postavenie textu (či skôr rôzne texty v najširšom slova zmysle) – jednak voči tomu, čo reprezentujú, ako aj voči tomu, na koho sa v škole obracajú – teda voči žiakovi,
- zachovať hodnoty kultúry a remeselnej výroby,
- rozpoznať bohatosť, rozmanitosť a prekvapivosť dejín, zároveň ich periodickosť,
- pravidelnosť, vytvoriť vzťah, väzby na vlastnú lokalitu a širší región,

³¹ HERBRYCHOVÁ, - HARKABUS, *Humanitné vedy ...*, s. 7.

- chápať a kriticky posudzovať mediálne spracovanú a znázorňovanú realitu, používané mediálne výrazové prostriedky a spôsoby usporiadania mediálnych produktov,
- diferencovane využívať médiá a ich produkty podľa kvality plnenia ich funkcií (najmä informačnej, mravnej, výchovno-vzdelávacej a zábavnej) a uspokojovania vlastných potrieb.³²

Aktivity pre dosiahnutie cieľa

Realizačný tím zvolil pre dosiahnutie cieľa nasledujúce aktivity:

- tvorba metodických materiálov – databanka žiackych projektov, zbierka hotových a overených testov z dejepisu, zbierka pracovných a metodických listov z regionálnej a mediálnej výchovy,
- vytvorenie virtuálneho výučbového prostredia,
- e-Learning s dôrazom na možnosť poskytovať žiakom výučbové materiály skutočne použité pri prezenčnom školskom vzdelávaní v elektronickej podobe k ďalšiemu štúdiu,
- WebQuest,
- vytváranie tzv. digitálnych príbehov (podpora práce so súbormi, multimediálnymi dátami, editovanie textových súborov, spracovanie digitálnych fotografií, záznam a editácia zvuku a videa a pod., spracovanie videa) v súlade s cieľmi.³³

³² HERBRYCHOVÁ, - HARKABUS, *Humanitné vedy ...*, s. 7.

³³ HERBRYCHOVÁ, - HARKABUS, *Humanitné vedy ...*, s. 7.

3 Dejepis v Súkromnej základnej škole BellAmos z hľadiska uplatňovania inovatívnych metód

SZŠ BellAmos využíva inovatívne metódy na všetkých vyučovacích hodinách, ale účelom našej práce je zamerať sa na predmet dejepis. Najčastejšie využívanými inovatívnymi metódami v tomto predmete sú metódy založené na riešení úloh, na tvorbe nápadov a myšlienok, zamerané na vizualizáciu a znázornenie a metódy zdôrazňujúce globálny aspekt.

3.1 Praktické využitie inovatívnych metód na hodinách dejepisu na Súkromnej základnej škole BellAmos

Počas našej absolventskej praxe na uvedenej škole v čase od januára 2010 do júna 2010 sme boli svedkami mnohých vyučovacích hodín dejepisu, ktoré nás zaujali. Aj z tohto dôvodu sme sa rozhodli spracovať danú tematiku. Nasledujúce materiály a informácie sme získali počas osobných rozhovorov a workshopov s vyučujúcou dejepisu Mgr. Zuzanou Herbrychovou.

3.1.1 Metódy založené na riešení úloh

Uplatňujú sa najmä vo vyšších ročníkoch, ale žiaci sú cieľavedome pripravovaní priebežne, prostredníctvom malých úloh, už od 5. ročníka – prostredníctvom projektovej úlohy majú žiaci vyjadriť svoj postoj k téme, resp. zaujať postoj napr. k tvrdeniu, že detská práca je zneužívaná dospelými v ich prospech, majú vedieť vytvoriť originálnu prezentáciu vymedzenú kľúčovými slovami (detské práva, detská práca, fairtrade). Príkladom je i nasledujúca aktivita:

Pyramída

Animovaný spot Nebezpečná jízda autem (stopdetskepraci.cz) – *Naleštené červené auto sa rúti obrovskou rýchlosťou mestom. Spokojný vodič si užíva jazdu a na zadnom sedadle sa krčia tri vydesené deti, ktoré pomocou pedálov uvádzajú auto do pohybu. Hlavné postavy spotu sú na tom podobne ako mnoho ich vrstovníkov: i keď je detská práca zakázaná, ony musia stále tvrdo pracovať.*

Ciele: reflektovať svoje pocity, vedieť pomenovať problém, vedieť vybrať dôležité fakty a javy

Postup: Na spodnú časť tabule spíšeme so žiakmi slová, ktoré vyjadrujú ich postrehy zo spotu. Spoločne vyfarbíme 3 – 5 dôležitých pojmov, ktoré najlepšie vyjadrujú problematiku. Tieto vyjadrujú vyššie poschodie pyramídy. Z týchto slov nakoniec vyberieme slovo, ktorý je hlavnou témou nielen spotu, ale i hodiny – detská práca.

Pri téme *Človek v pohybe* žiaci pracujú s kartovou hrou Kvarteto s tematikou dopravy. Hľadajú v texte kariet vysvetlenie niečoho zaujímavého a fascinujúceho, vypracúvajú stručný výťah, zhrnutie, zoznam hlavných myšlienok, podrobné poznámky, prepracujú text, aby podával informácie chronologicky, žiaci hľadajú konkrétnu informáciu...

V 6. ročníku sa s problémovým vyučovaním stretávajú pri téme *Pravek*, a to prostredníctvom tejto aktivity:

Nájdí rozdiel! – I.

Ciel': spoznať rôzne názory na vznik a vývoj Zeme a človeka, tolerantne prijať a rešpektovať odlišné názory na vznik Zeme a človeka

Postup: Žiaci si prečítajú knihu (prípadne prezrú film) *Stvorenie sveta*. Na tabuľu stručne zapíšu udalosti jednotlivých dní (1. deň – stvorenie neba a zeme atď.). Následne pracujú s dejepisnou mapou *Pravek* (príp. iným zdrojom informácií) a zisťujú, ako vedci objasňujú vznik a vývoj sveta. Opäť na tabuľu zapíšu udalosti jednotlivých období (prehory a starohory...). Porovnávajú oba stĺpce, vyvodzujú, diskutujú v zmysle hry *Nájdí rozdiel!*

Nájdí rozdiel! – II.

Ciel': spoznať rôzne názory na vznik a vývoj Zeme a človeka, tolerantne prijať a rešpektovať odlišné názory na vznik Zeme a človeka

Postup: Brainstormingová (brainwritingová) aktivita – *Čo viete o vzniku a vývoji človeka?* Žiaci postupne prezentujú svoje názory, zapisujú na tabuľu do dvoch stĺpcov (na základe usmernenia učiteľa) – vedecká teória a kresťanská teória. Následne sa snažia určiť princíp usporiadania názorov do stĺpcov. Učiteľ zdôvodní výber vedeckej teórie. Je možné poukázať na „mýty“ v žiackych tvrdeniach.

7. ročníku boli uvedené metódy uplatnené napríklad pri témach *Stredoveké hrady* a *Gotická cesta*:

Stavba hradu

Ciel': opísať stredoveký hrad a vysvetliť jeho genézu

Postup: Zo stránky <http://www.yourchildlearns.com/megamaps/castle.html> (príp. do vyhľadávača zadáme heslo *build a medieval castle*) vytlačíme podľa návodu jednotlivé časti hradu. Stránka obsahuje aj jednoduchý návod na stavbu hradu.

Popri stavbe hradu (žiakov je možné rozdeliť do skupín, ktoré majú za úlohu postaviť časti hradu, pričom v závere sa časti pospájajú do jedného celku) je vhodné pripomenúť vznik a genézu hradov na našom území – Kelti, Slovania, Tatári, Belo IV., príp. uplatniť synchronný pohľad na dejiny (Ako to bolo v ostatnej Európe? Kde sa Belo IV. inšpiroval?)

S ktorou cestovkou pôjdem?

Ciel': prostredníctvom obrazového materiálu navrhnuť plán reprezentatívnej cesty

Postup: Žiakov môžeme rozdeliť do skupín (jednotlivých cestovných kancelárií); učiteľ figuruje ako potenciálny záujemca. Na základe práce s dostupnou literatúrou či internetom žiaci odpovedajú na otázky a vypracúvajú úlohy z pracovného listu: Do slepej mapy zakresli slovenské gotické pamiatky. V ktorej časti Slovenska sa ich nachádza najviac? Ako sa nazýva táto oblasť? Vyhľadaj o nej 5 informácií. Následne žiaci navrhnu plán reprezentatívnej cesty – každý výber pamiatky/zastavenia argumentujú.

Zistili sme, že využívanie metód založených na riešení úloh pri ich správnom aplikovaní na vyučovacích hodinách dejepisu vedie žiakov k objavovaniu nových poznatkov, rozvíjaniu ich tvorivého myslenia a podpore ich samostatnosti. Žiaci sa pomocou týchto metód učia prekonávať reálne problémové situácie v ich živote.

3.1.2 Metódy založené na tvorbe nápadov a myšlienok

Učiteľka využíva uvedené metódy najmä v motivačnej fáze, ale často i vo fáze fixačnej. Brainwriting použila napr. v 5. ročníku pri motivačnom vstupe do témy Skrotenie energie. Žiaci generovali formou brainwritingu svoje nápady (odpovede) na otázku: *Čo by som videl, ak by som cestoval na slnečnom lúči?* Listy si medzi sebou

následne vymenili a diskutovali o nich. Questionstorming aplikovala takisto v 5. ročníku pri učive *Pamät' ľudstva*, pri písaní listu Gutenbergovi. Vysoko sa hodnotili otázky, ktoré boli prekvapujúce, opozičné, podstatné... a pod.

Podľa nášho názoru, ide o skupinu metód, ktorá rozvíja kompetencie žiakov, povzbudzuje ich k tvorbe spontánnych nápadov, napomáha im odbúravať zábrany pred vystupovaním na verejnosti a je pre nich zaujímavá.

3.1.3 Metódy zamerané na vizualizáciu a znázornenie

Myšlienkové mapy využíva učiteľka dejepisu vo všetkých častiach vyučovacej hodiny. V motivačnej fáze tak zobrazuje oblasti, pojmy a pod., ktorým je potrebné venovať pozornosť; v expozičnej fáze postupne vytvára zápis (kľúčové slová, obrazy, ich vzájomné prepojenie). Vo fixačnej, príp. evalvačnej časti využíva mapovanie na zistenie úrovne vedomostí. Ďalším využitím myšlienkovkej mapy je práca na projekte. Pred samotnou prácou na projekte, každý člen môže vytvoriť vlastnú mapu nápadov a vzájomným porovnávaním možno rýchlo identifikovať spoločné nápady. Táto metóda sa dá využiť vo všetkých témach – *Pamät' človeka* (písmo), *Veľká Morava*, *Francúzska revolúcia*... Okrem klasických myšlienkových máp, vytváraných na hárku papiera, resp. tabuli, je mapovanie realizované aj prostredníctvom interaktívnej tabule a programu FreeMind.

Inscenačné metódy (v kombinácii s metódami založenými na riešení problémov) sa v predmetnej škole využívajú vo všetkých ročníkoch. V 5. ročníku je to napríklad *Konkurz na historika* (konkurzná komisia vyhlási konkurzné konanie a kritériá na prijatie, akademici (experti) overujú kritériá, uchádzači – napĺňanie kritérií) alebo *Spôsob obživy človeka* (obchod). V zmysle budovania medzipredmetových vzťahov je možné zaradiť do úvodu témy *Spôsob obživy človeka* hru na výmenný obchod. Žiakov rozdelíme do skupín (podľa počtu žiakov). Každá skupina si vyberie remeslo a výrobky, ktoré bude predávať. Určí ich cenu – v prípade výmenného obchodu určia množstvo tovaru, ktoré dostanú za svoj výrobok, v prípade peňažného určia cenu, napr.: chlieb – 1 kg múky – 0,9 €. Cieľom každej skupiny je čo najrýchlejšie „predať“ svoj tovar. Alternatívou je využitie internetovej aplikácie AppleCup (Hra na trh – <http://www.cse.cz/hranatrh>).

V 6. ročníku je to mimoriadne obľúbená téma *Prežil by som v praveku?*, ale rolové hry sa uplatňujú aj v učive o starovekom Egypte (hra na faraóna) v 7. ročníku

Dejepisný cestopis (žiak v úlohe cestovateľa po vybranej oblasti, zostaví plán cesty – geografický prehľad, orientácia v kultúrach a náboženstvách, pyramída spoločnosti, ponúkané produkty – obchodný artikel, vzťahy + súvislosti; popis... čo podobného by zažil dnešný obchodník?, konkurencia...). Žiaci si rozdelia úlohy, naštudujú si informácie o spoločenskom postavení svojej postavy, zistia si okolnosti a priebeh vazalského sľubu, pripraví si rekvizity. Samotnú scénu vazalského sľubu je možné sfilmovať. Žiaci 8. ročníka pripravili videoprojekt na tému *Tragédia v Černoveji; Pražská jar, rok 1968* boli témami pre 9. ročník.

Dovolíme si tvrdiť, že ide o metódy, ktoré žiakov správne motivujú a najmä zaujmú. Spomenuté metódy vychádzajú z tzv. senzorického prístupu, ktorý podporuje názor, že žiak, čo počuje, to zabudne, čo vidí, si zapamätá a čo urobí, tomu porozumie. Žiak počas vyučovania dokáže usporiadať svoje myšlienky a rozvíjať tým svoje komunikačné schopnosti a zručnosti.

3.1.4 Metódy zdôrazňujúce globálny aspekt

Metódy globálneho vzdelávania, výchovy sa prelínajú celým spektrom tém rôznych ročníkov, a to s cieľom viesť k porozumeniu základným problémom súčasného sveta, k vytváraniu vlastných názorov na ne a rozvoju schopností podieľať sa na ich riešení. Učiteľka pritom využíva nielen vlastnú empiriu, ale i dostupné materiály (Nadácia Milana Šimečku, varianty.cz, unicef.sk, rozvojovevzdelavanie.sk, jedensvetnaskolach.cz...). Jednou z prvých tém, kde sa žiaci stretnú s touto metódou, je tematika detskej práce v 5. ročníku (rozvíjaná vo 8. ročníku) alebo téma vojny (5., 8. a 9. ročník).

Myslíme si, že metódy globálneho vzdelávania vyzdvihujú dôležitosť priamej skúsenosti žiaka s vysvetľovaným učivom a odporúčajú častokrát na štátnych školách zabúdané exkurzie, prácu v teréne a pod.

3.1.5 Ostatné inovatívne metódy

Vyučovacia hodina v múzeu – Slovenské národné múzeum má vo svojich aktivitách aj projekt *Škola v múzeu/Veda hrou*. V rámci tohto projektu ponúkajú mnohé vzdelávacie aktivity, vhodné na uplatnenie tzv. zážitkového učenia. V prípade SZŠ BellAmos bol využitý vzdelávací program *Bádanie v múzeu*, zameraný na aktívne

vyhľadávanie informácií a podnetov z expozície a ich prepájanie na so znalosťami získanými v škole, a to konkrétne pri téme *Stredoveké mestá*. Žiaci vyhľadávali základné fakty o histórii mesta, zakreslili ho na mapu, uviedli údaj o prvej písomnej zmienke, resp. udelenia privilégií. Zároveň vyhľadali informácie o najbližších mestách v okolí a spracovali ich rovnakým spôsobom: Čo dokážete povedať o histórii svojho mesta na základe vašich zistení? Čo sú to privilégiá? Kto ich udeľoval? Vymenujte tri a vysvetlite ich. Ktoré z nich boli udelené vášmu mestu? Ktoré považujete za najdôležitejšie? Viete povedať, prečo bolo právo obohnať mesto hradbami pre obyvateľov mesta tak dôležité? V rámci vyučovania boli navštívené i Technické muzeum Tatra Kopřivnice, Národní technické muzeum Tatra či Obecní škola Kozlovice.

Multiperspektivita je aplikovaná najmä v 9. ročníku, pričom vyučujúca vo veľkej miere využíva príručku Multiperspektivita ve vyučování dějepisu od R. Stradlinga (dostupná na [http://aplikace.msmt.cz/ PDF/NHStradlingMultiperspectivita.pdf](http://aplikace.msmt.cz/PDF/NHStradlingMultiperspectivita.pdf)).

V rámci projektu *Inovativnosťou zvyšujeme efektivitu vzdelávania* bolo spustené virtuálne výučbové prostredie (www.bellamos.sk/e-learn). Toto virtuálne výučbové prostredie ponúka pohľad na kurzy a úlohy, na prehľad toho, čo je potrebné ešte urobiť a čo už urobené bolo, k dispozícii sú výučbové materiály, skutočne použité pri prezenčnom štúdiu, ako aj materiály, ktoré slúžia na doplnenie informácií (odkazy na webové stránky, zaujímavosti a pod.). Materiál je pripravený tak, aby ho mohol ktorýkoľvek žiak, rodič či učiteľ využiť na vzdelávací proces v základnej škole. Stránka www.bellamos.sk/e-learn zároveň poskytuje nástroje pre overenie si naučených vedomostí a nástroje pre vykonávanie testov pre sledovanie pokroku študentov. Prístup na portál je možný aj bez registrácie (pre ročníky 5. – 7., je nutné *prihlásiť sa ako host*). Pre prístup k materiálom pre ročníky 8. – 9. je povinná registrácia,.

WebQuest bol pre svoju časovo i technickú náročnosť uplatnený len niekoľkokrát. Veľmi úspešne bol aplikovaný pri téme *Reformácia* v 7. ročníku. Problematika projektovej úlohy im bola predstavená prostredníctvom ukážky z relácie Českého rozhlasu *Toulky českou minulostí (Glejt)*. Žiaci boli rozdelení do dvoch skupín. Jedna skupina mala za cieľ vytvoriť bulletin, ktorým mali presvedčiť o vine Jana Husa, druhá skupina zas pracovala na bulletine, ktorý mal presvedčiť o jeho nevinne. Každý žiak dostal príručku, ktorá poskytovala jasný popis všetkých činností

potrebných na ukončenie aktivity a skompletizovanie úlohy. Čiastkové úlohy, ktoré popisuje, boli v podstate logicky usporiadaným plánom na vyriešenie zadania a splnenie cieľov: *Charakterizuj Jana Husa – sústred' sa na vlastnosti, ktoré dokážeš využiť vo svojom bulletine. Vyhľadaj citáty Jana Husa – vyber si tie, ktoré dokážeš využiť vo svojom bulletine.* Učiteľka pri WebQueste hodnotila jednotlivé kroky žiakov priebežne a počas riešenia poskytovala potrebnú spätnú väzbu.

Domnievame sa, že využitie týchto metód je pre žiakov zaujímavé, rozvíja ich zručnosti a kompetencie. Podporuje u žiaka schopnosť vykonávať viacero činností naraz, poukazuje na niekoľko možných pohľadov na jeden jav či udalosť a umožňuje pracovať s technickými prostriedkami.

3.1.6 Vzorová hodina dejepisu

Vzdelávacia oblasť	Človek a spoločnosť
Tematický okruh	Slováci v Uhorskom kráľovstve
Téma	Stredoveký hrad

Ciele

súladi s cieľmi Zákona č. 245/2008 Z. z. , §4, najmä ods. b, d, e, f, h:

- opísať stredoveký hrad a vysvetliť jeho genézu
- prostredníctvom tvorby modelu stredovekého hradu si ujasniť genézu, funkciu a význam stredovekého hradu
- *prostredníctvom analýzy historického prameňa, dejepisnej mapy a povesti identifikovať regionálne súvislosti – hrad Turiec a Arpádovci*

Rozvíjané kľúčové kompetencie

- **komunikačná kompetencia** – žiak formuluje a vyjadruje svoje myšlienky a názory v logickom slede, vyjadruje sa výstižne, súvislo a kultivovane, aktívne počúva druhých, je schopný im porozumieť, vhodne na ne reaguje, účinne sa zapája do diskusie
- **kompetencia k učeniu** – žiak je vedený k poznávaniu koreňov spoločenských javov, dejov a zmien, vyhľadáva a triedi informácie a na základe ich pochopenia, zaujíma sa o možnosti získania ďalších poznatkov
- **kompetencie k riešeniu problémov** – žiak k vyjadreným faktom a názorom uvádza argumenty a protiargumenty
- **kompetencia sociálna a personálna** – žiak vie pracovať v skupine, spolupracuje na riešeníach a vytvára priaznivú pracovnú a emočnú atmosféru, na základe ohľaduplnosti a úcty pri komunikovaní s druhými ľuďmi prispieva k upevňovaniu dobrých medziľudských vzťahov

Tabuľka 7 Príprava na vyučovaciu hodinu

Časová náročnosť	2 hodiny (priama vyučovacia činnosť)
Pomôcky	počítač s pripojením, encyklopédie, pracovne listy (príloha 3, 4), kartón (výkresy), lepidlo, nožnice, farby, povesti viažuce sa k hradom
Kľúčové slová	hrad, hradisko, podhradie, hradby
Integrácia prierezových tém	Multikultúrna výchova, Osobnostný a sociálny rozvoj, Regionálna výchova, Tvorba projektu a prezentačné zručnosti
Medzipredmetové vzťahy	Geografia, Slovenský jazyk a literatúra, Výtvarná výchova
Metódy a stratégie vyučovania	motivačné otázky – Aký hrad ste navštívili? Čo vás na ňom zaujalo? Ako vyzeral? Ako sa podľa vás v stredoveku staval hrad? riadený rozhovor – vznik a rozvoj hradov (pozri časť Aktivity) práca s textom dynamická projekcia – Dějiny udatného českého národa (34. díl – Hradý); stavba středověkého hradu - http://www.guedelon.fr/en/ hra
Zdroje	Dějiny českého udatného národa (http://dejiny.ceskatelevize.cz/) kol.: Slovenské dejiny v obrázkoch (od najstarších čias po súčasnosť). Praha: Ottovo nakladatelství, 2008. Kučera, M.: Středověké Slovensko (Cesta dejinami). Bratislava: Perfekt, 2002. Petráňová, L.: Průvodce všedním životem ve středověku. Praha: Albra, 2005. http://downloads.bbc.co.uk/history/handsonhistory/HOH_Castle_activities.pdf http://downloads.bbc.co.uk/history/handsonhistory/HOH_castle_eye_spy.pdf http://www.guedelon.fr/en/ http://www.yourchildlearns.com/megamaps/castle.html

Zdroj: vlastné spracovanie

Aktivity

- **Stavba hradu**

- **cieľ:** opísať stredoveký hrad a vysvetliť jeho genézu
- **postup:** Zo stránky <http://www.yourchildlearns.com/megamaps/castle.html> (príp. do vyhľadávača zadáme heslo **build a medieval castle**) vytlačíme podľa návodu jednotlivé časti hradu. Stránka obsahuje aj jednoduchý návod na stavbu hradu.

Popri stavbe hradu (žiakov je možné rozdeliť do skupín, ktoré majú za úlohu postaviť časti hradu, pričom v závere sa časti pospájajú do jedného celku) je vhodné pripomenúť vznik a genézu hradov na našom území – *Kelti, Slovania, Tatári, Belo IV.*, príp. uplatniť synchrónny pohľad na dejiny (*Ako to bolo v ostatnej Európe? Kde sa Belo IV. inšpiroval?*)

- **Ako sa žilo na stredovekom hrade a ako v podhradí?**

- **cieľ:** analyzovať a zhodnotiť spôsob života ľudí na stredovekom hrade
- **postup:** Výhodiskom pre túto časť výučby je predchádzajúca aktivita **Stavba hradu**. Jej súčasťou je i pracovný list **Život na stredovekom hrade**, ktorý je vhodné pretransformovať aj do interaktívnej podoby. Pracovný list je uvedený v prílohe 2. Žiaci určujú časti hradu, ich účel a príčiny ich podoby. Prostredníctvom otázok a odpovedí spoznávajú život na stredovekom hrade.

- **Prežije hrad...?**

- **cieľ:** rozvíjať komunikačnú kompetenciu
- **postup:** Žiakom ponúkame nasledujúci text:
Je noc... Celý hrad spí. Zrazu cez hradby preletí ohňový šíp a osvetlí vežu. Strážca padá k zemi... na hrad niekto zaútočil!
K bráne hradu prichádza žobrák so správou od útočníkov... Dostane povolenie na vstup - ale neklame? Je naozaj len poslom?
Do toho všetkého začne pršať. Prudká búrka odplaví palisády a zničí úrodu; mnoho zvierat zahynie alebo utečie...
Prežije hrad...?
Žiaci uvedený text podľa svojej fantázie doplnia, vytvoria príbeh.

Evalvácia výstupov

- priebežné hodnotenie – na úrovniach učiteľ – žiak, žiak – žiak pri jednotlivých aktivitách na základe vopred stanovených kritérií
 - diskusná aktivita
 - aktivita pri práci s pracovným listom a učebným materiálom
 - schopnosť „prepájať“ jednotlivé informácie
- záverečné – prezentovanie projektovej úlohy, originálna prezentácia jednotlivých žiakov

3.2 Dotazníkový prieskum

Výskumný problém, na ktorý sa práca zameriava sú vyučovacie metódy na hodinách dejepisu. Opytovaní boli žiaci na druhom stupni základnej školy (roč. 5. - 8.). Cieľom výskumu je, na jednej strane, zistiť do akej miery sa líšia vyučovacie metódy na hodinách dejepisu aplikované na štátnej škole (ZŠ Gorkého) a súkromnej škole (SZŠ BellAmos) v Martine a na strane druhej zistiť, ktoré z uvedených metód žiaci obľubujú počas vyučovania.

3.2.1 Výskumné hypotézy

Pre účely výskumu sme si stanovili dve základné hypotézy

1. SZŠ BellAmos patrí medzi základné školy, ktoré často využívajú inovatívne metódy vyučovania. Z tohto dôvodu môžeme predpokladať, že žiaci majú v obľube inovatívny prístup k vyučovaniu dejepisu.
2. Žiaci (zo ZŠ Gorkého ako aj zo SZŠ BellAmos) vo všeobecnosti majú radšej kooperatívne metódy vyučovania. Pri tejto hypotéze vychádzame z predpokladu, že žiaci sa prirodzene formujú do skupín, rozdeľujú si medzi sebou konkrétne roly a učia sa navzájom spolupracovať.

3.2.2 Výskumná vzorka a metódy zberu dát

Výskumnými jednotkami našej práce sú dve základné školy (ZŠ Gorkého a SZŠ BellAmos) v Martine. Dotazník bol predložený žiakom 5.-8. ročníka na oboch školách. Výskumná vzorka má veľkosť 92 žiakov (56 zo SZŠ BellAmos, 36 zo ZŠ Gorkého). Žiadny žiak neodmietol vyplnenie dotazníka, návratnosť bola teda 100%.

Zber dát bol vykonaný prostredníctvom predbežného kvalitatívneho výskumu, v rámci ktorého bol dotazník predložený žiakom 5. – 8. ročníka na dvoch základných školách. Žiaci dotazníku porozumeli a následne sme použili kvantitatívnu výskumnú stratégiu dotazníkového prieskumu. Dotazník bol zložený z 5. otázok, pri ktorých mali žiaci na výber odpoveď zo škály 1 až 4 (4 body – áno, veľmi = veľmi často; 3 body – skôr áno = často; 2 body – skôr nie = občas, 1 bod – nie, vôbec = nikdy). Dotazník je uvedený v prílohe 5.

3.3 Vyhodnotenie dotazníka

Výsledky výskumu vychádzajú z dát získaných dotazníkovou metódou žiakov 5. - 8. ročníka na dvoch rôznych typoch základných škôl v Martine (SZŠ BellAmos, ZŠ Gorkého). Otázky dotazníka boli zamerané na inovatívne metódy a spôsoby vyučovania dejepisu využívané na školách a obľúbenosť kooperatívneho vyučovania medzi žiakmi.

H1: SZŠ BellAmos patrí medzi základné školy, ktoré často využívajú inovatívne metódy vyučovania. Z tohto dôvodu môžeme predpokladať, že žiaci majú v obľube inovatívny prístup k vyučovaniu dejepisu.

Prvá otázka v dotazníku sa zameriava na vyučovacie metódy na hodinách dejepisu v sledovaných školách. Nakoľko sa naša hypotéza sústreďuje výlučne na SZŠ BellAmos, budeme sa jej pri vyhodnocovaní primárne venovať.

Otázka č. 1: Aké metódy výučby sa najčastejšie objavovali na hodine dejepisu?

Otázka zisťuje subjektívny názor žiakov na častosť metód využívaných na hodinách dejepisu. Nakoľko predmet dejepis na SZŠ BellAmos vyučuje všetky sledované ročníky tá istá učiteľka (Mgr. Zuzana Herbrychová) vo svojom výskume sa zameriame na porovnanie jednotlivých metód medzi sebou, nie porovnanie medzi ročníkmi. V tabuľke uvádzame percentuálne podiely zodpovedajúce odpovediam žiakov. Za 5. ročník odpovedalo 11 žiakov, za 6. ročník 6 žiakov, za 7. ročník 11 žiakov a za 8. ročník 8 žiakov.

Tabuľka 8 Aké metódy výučby sa najčastejšie objavovali na hodine dejepisu (SZŠ BellAmos)

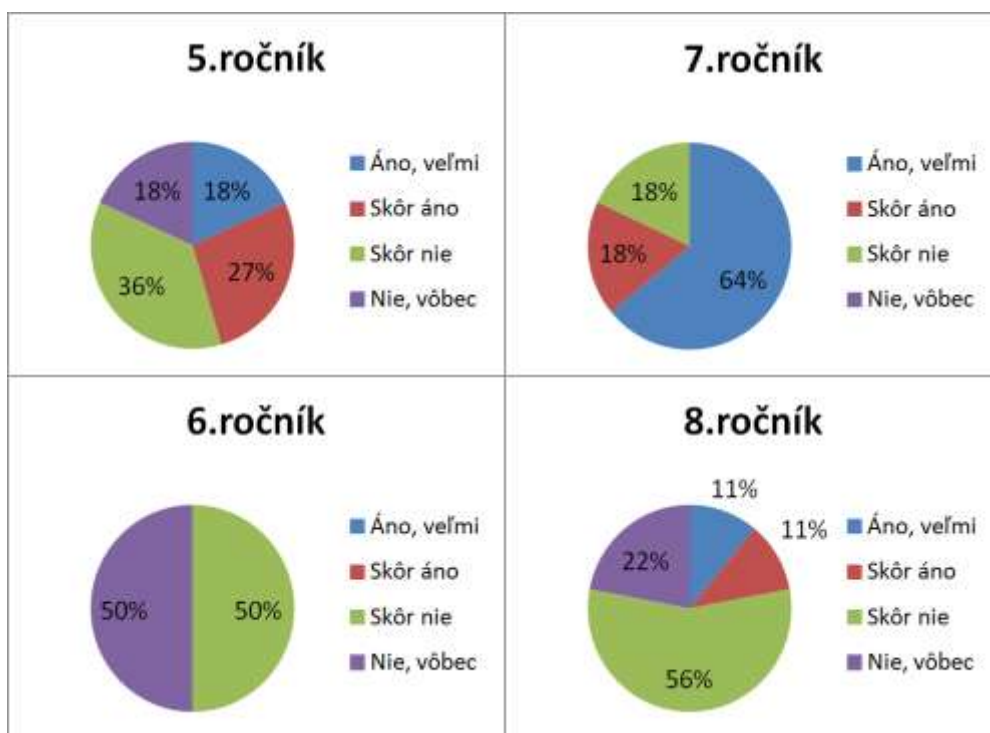
Diskusia	ročníky			
	5. ročník	6. ročník	7. ročník	8. ročník
Áno, veľmi	9%	67%	27%	50%
Skôr áno	55%	33%	64%	50%
Skôr nie	27%	0%	9%	0%
Nie, vôbec	9%	0%	0%	0%
Motivačný rozhovor	ročníky			
	5. ročník	6. ročník	7. ročník	8. ročník
Áno, veľmi	55%	33%	82%	38%
Skôr áno	36%	50%	18%	25%
Skôr nie	9%	17%	0%	38%
Nie, vôbec	0%	0%	0%	0%
Samostatná práca s textom, učebnicou	ročníky			
	5. ročník	6. ročník	7. ročník	8. ročník
Áno, veľmi	27%	50%	27%	13%
Skôr áno	18%	33%	64%	25%
Skôr nie	45%	17%	9%	50%
Nie, vôbec	9%	0%	0%	13%
Riešenie projektov, seminárnych prác v skupine	ročníky			
	5. ročník	6. ročník	7. ročník	8. ročník
Áno, veľmi	18%	17%	27%	0%
Skôr áno	27%	67%	27%	38%
Skôr nie	45%	17%	27%	13%
Nie, vôbec	9%	0%	18%	50%
Práca s pracovným listom	ročníky			
	5. ročník	6. ročník	7. ročník	8. ročník
Áno, veľmi	27%	50%	36%	38%
Skôr áno	36%	50%	45%	0%
Skôr nie	27%	0%	9%	50%
Nie, vôbec	9%	0%	9%	13%
Skupinové hry	ročníky			
	5. ročník	6. ročník	7. ročník	8. ročník
Áno, veľmi	18%	0%	64%	11%
Skôr áno	27%	0%	18%	11%
Skôr nie	36%	50%	18%	56%
Nie, vôbec	18%	50%	0%	22%

Zdroj: vlastné spracovanie

Vo všeobecnosti môžeme tvrdiť, že všetky spomenuté inovatívne metódy (až na metódu skupinových hier) sú vo väčšej miere využívané často až veľmi často ako občas a nikdy. Učiteľka najčastejšie volí diskusiu a motivačný rozhovor, ktorými zvyčajne

aktivizuje žiakov v úvode hodiny. Žiaci sú častokrát vedení k samostatnej práci s textom a pracovnými listami, čo dokazuje takmer 67% opýtaných žiakov sledovanej školy. Riešenie projektov v skupinách za samostatnou prácou žiaka zaostáva len nemálo, keď viac ako polovica (53%) opýtaných žiakov považuje používanie tejto metódy na hodinách dejepisu za časté až veľmi časté. Najmenej používanou metódou je metóda skupinových hier, s ktorými sa až takmer 20% oslovených žiakov vôbec nestretáva. Myslíme si, že to môže byť spôsobené zlou interpretáciou alebo odlišným ponímaným pojmu skupinová hra. Odpovede respondentov možno vyčítať z nasledujúceho grafu.

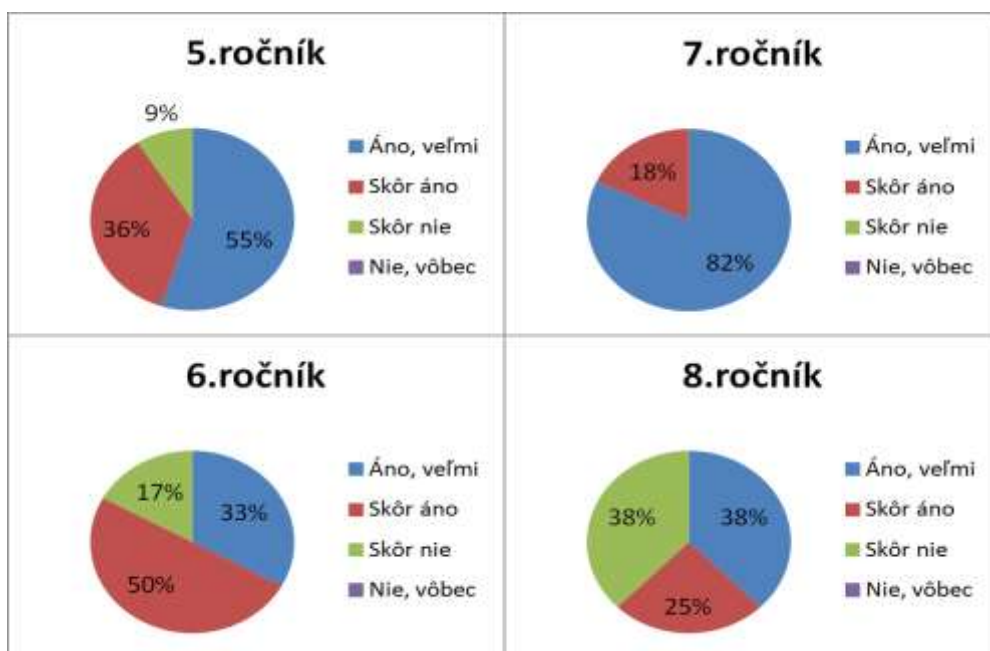
Graf 1 Skupinová hra

Zdroj: vlastné spracovanie

Keďže použitie tej ktorej metódy závisí aj od vyučovanej látky, môže sa jej použitie líšiť aj v rámci jednotlivých ročníkov. Využitie metódy záleží taktiež od vedomostí, zručností a schopností žiakov, preto je pochopiteľné, že v jednotlivých ročníkoch sa metódy využívajú v rozličnej miere. Motivačný rozhovor je bohato využívaný vo všetkých ročníkoch, čo znázorňuje nasledujúci graf.

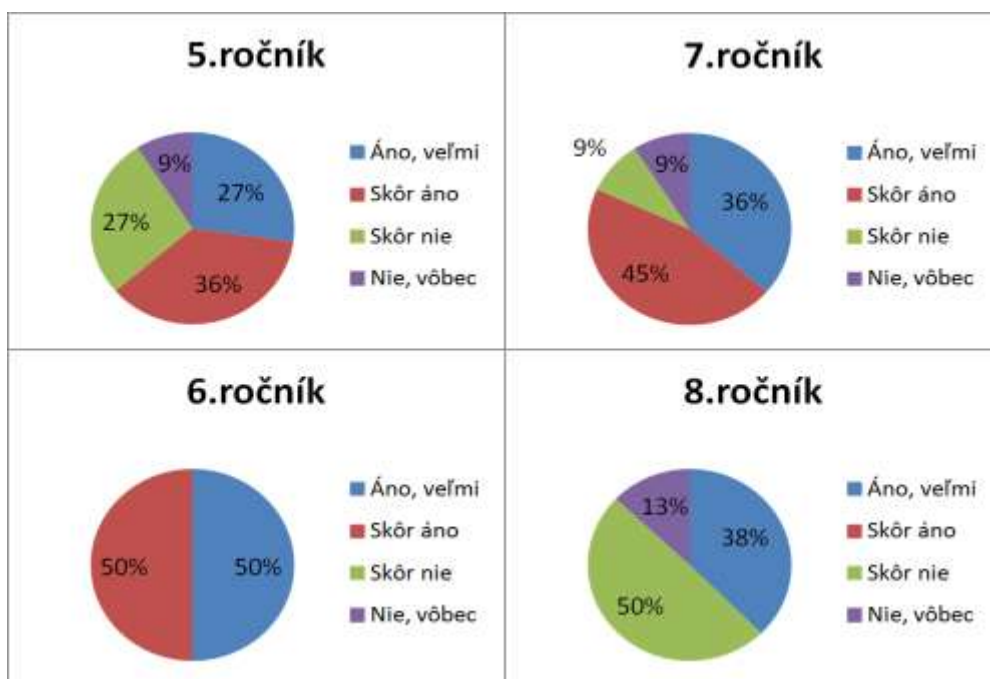
Graf 2 Motivačný rozhovor

Zdroj: vlastné spracovanie

Pracovný list využívajú najmä žiaci 5. a 6. ročníka, čo z nášho uhla pohľadu uľahčuje žiakom prechod z prvého stupňa na druhý. Vizualizácia prispieva k lepšiemu oboznámeniu sa s učivom a k jeho následnej fixácii. Častosť využívania pracovných listov na hodinách dejepisu znázorňuje nasledujúci graf.

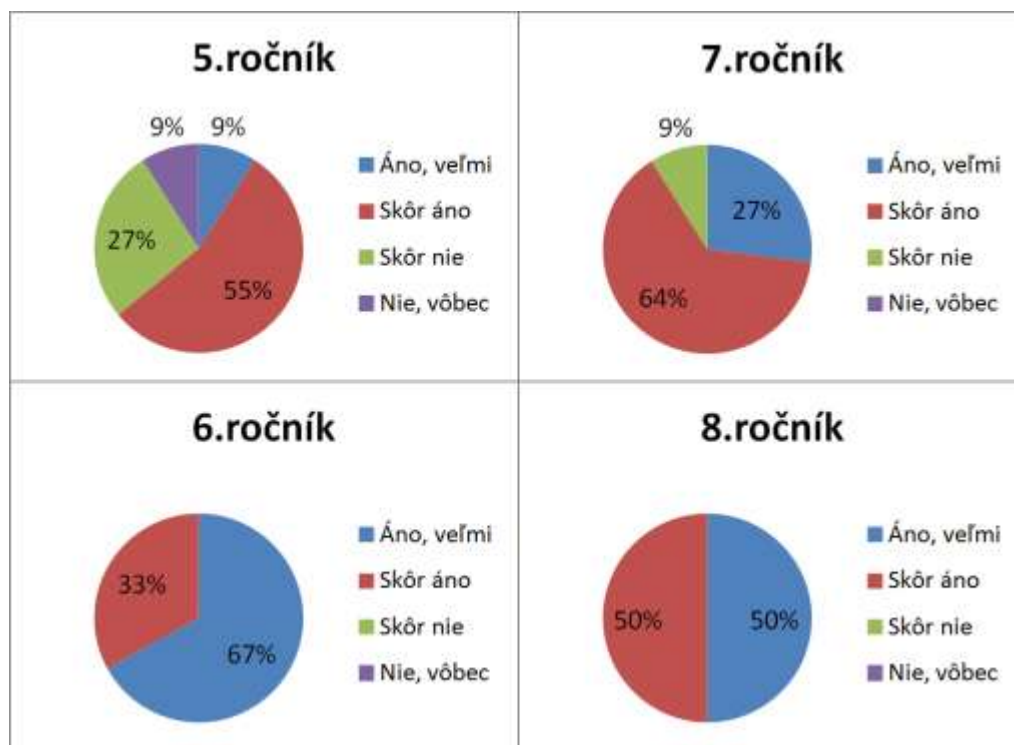
Graf 3 Práca s pracovným listom

Zdroj: vlastné spracovanie

Takmer vždy sa na hodinách dejepisu v 6., 7. a 8. ročníku využíva diskusia o problematike, čo môžeme sledovať na nasledujúcom grafe.

Graf 4 Diskusia

Zdroj: vlastné spracovanie

Na základe zozbieraných dát môžeme tvrdiť, že najčastejšie využívanými metódami na hodinách dejepisu na SZŠ BellAmos sú podľa našich očakávaní diskusia, motivačný rozhovor a práca s pracovnými listami. Myslíme si, že diskusia na hodinách dejepisu je kľúčovým faktorom toho, aby si žiaci uvedomili potrebu rozobratia problému z rôznych uhlov pohľadu na jav, udalosť a priebeh a nebáli sa mať odlišný názor ako učiteľka.

Otázka č. 2 Čo sa Vám páči na spôsobe vyučovania Vašej učiteľky?

Predchádzajúca otázka nám priniesla odpovede na frekvenciu využívania konkrétnych inovatívnych metód na SZŠ BellAmos. Nasledujúca otázka sa zameriava na obľúbenosť spôsobov vyučovania učiteľky z pohľadu žiakov jednotlivých ročníkov.

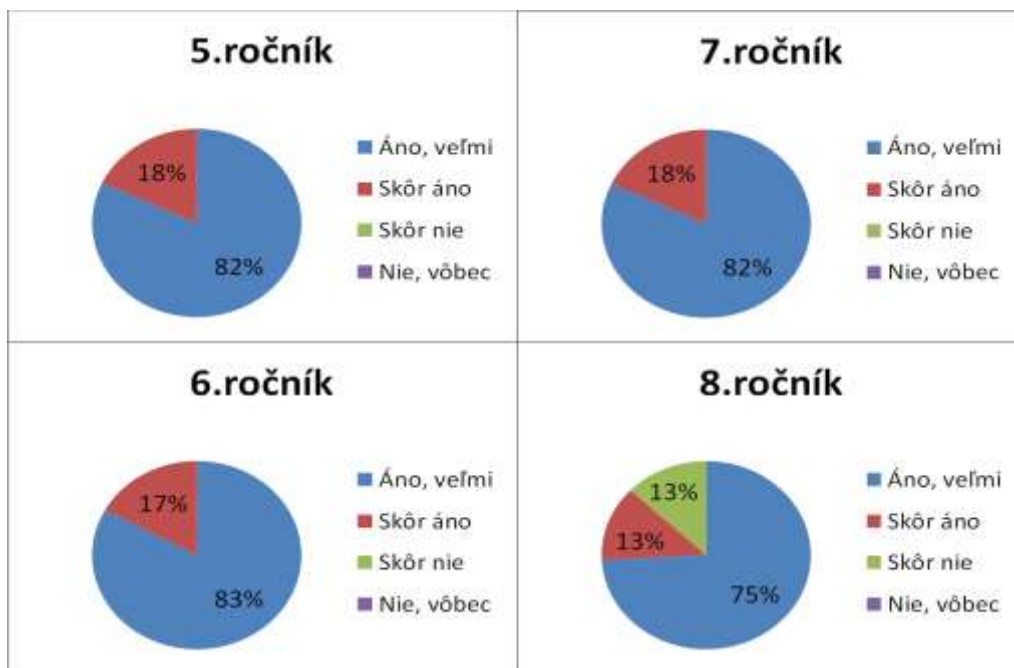
Tabuľka 9 Čo sa žiakom páči na spôsobe vyučovania ich učiteľky (SZŠ BellAmos)

Zapája celú triedu	ročníky			
	5. ročník	6. ročník	7. ročník	8. ročník
Áno, veľmi	82%	83%	82%	75%
Skôr áno	18%	17%	18%	13%
Skôr nie	0%	0%	0%	13%
Nie, vôbec	0%	0%	0%	0%
Projekty	ročníky			
	5. ročník	6. ročník	7. ročník	8. ročník
Áno, veľmi	45%	17%	9%	25%
Skôr áno	36%	50%	36%	25%
Skôr nie	18%	33%	45%	50%
Nie, vôbec	0%	0%	9%	0%
Vyhovujúce tempo	ročníky			
	5. ročník	6. ročník	7. ročník	8. ročník
Áno, veľmi	82%	67%	64%	13%
Skôr áno	18%	33%	36%	63%
Skôr nie	0%	0%	0%	13%
Nie, vôbec	0%	0%	0%	13%
Pýta sa, či žiaci rozumejú učivu	ročníky			
	5. ročník	6. ročník	7. ročník	8. ročník
Áno, veľmi	73%	100%	100%	75%
Skôr áno	27%	0%	0%	13%
Skôr nie	0%	0%	0%	13%
Nie, vôbec	0%	0%	0%	0%
Priestor na vlastný názor	ročníky			
	5. ročník	6. ročník	7. ročník	8. ročník
Áno, veľmi	82%	67%	100%	50%
Skôr áno	18%	33%	0%	38%
Skôr nie	0%	0%	0%	13%
Nie, vôbec	0%	0%	0%	0%
Názorné pomôcky	ročníky			
	5. ročník	6. ročník	7. ročník	8. ročník
Áno, veľmi	45%	67%	45%	25%
Skôr áno	36%	17%	36%	63%
Skôr nie	9%	17%	18%	13%
Nie, vôbec	9%	0%	0%	0%
Kreslí mentálne mapy na tabuľu	ročníky			
	5. ročník	6. ročník	7. ročník	8. ročník
Áno, veľmi	9%	33%	45%	13%
Skôr áno	55%	33%	27%	50%
Skôr nie	27%	33%	27%	13%
Nie, vôbec	9%	0%	0%	25%

Zdroj: vlastné spracovanie

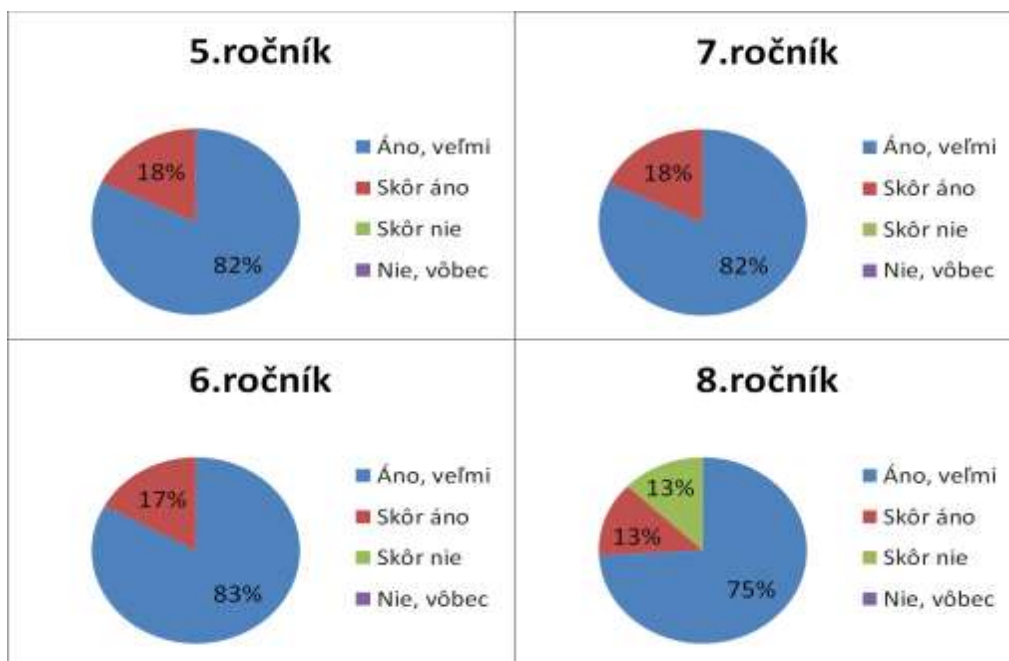
Takmer všetci žiaci uviedli, že sa im páči, ako učiteľka počas vyučovacej hodiny dejepisu zapája celú triedu, pýta sa či rozumejú učivu a vyhovuje im jej tempo. V triedach ôsmeho ročníka je percento kladných odpovedí na túto možnosť o niečo nižšie, čo môžeme sledovať v nasledujúcich grafoch.

Graf 5 Zapája celú triedu

Zdroj: vlastné spracovanie

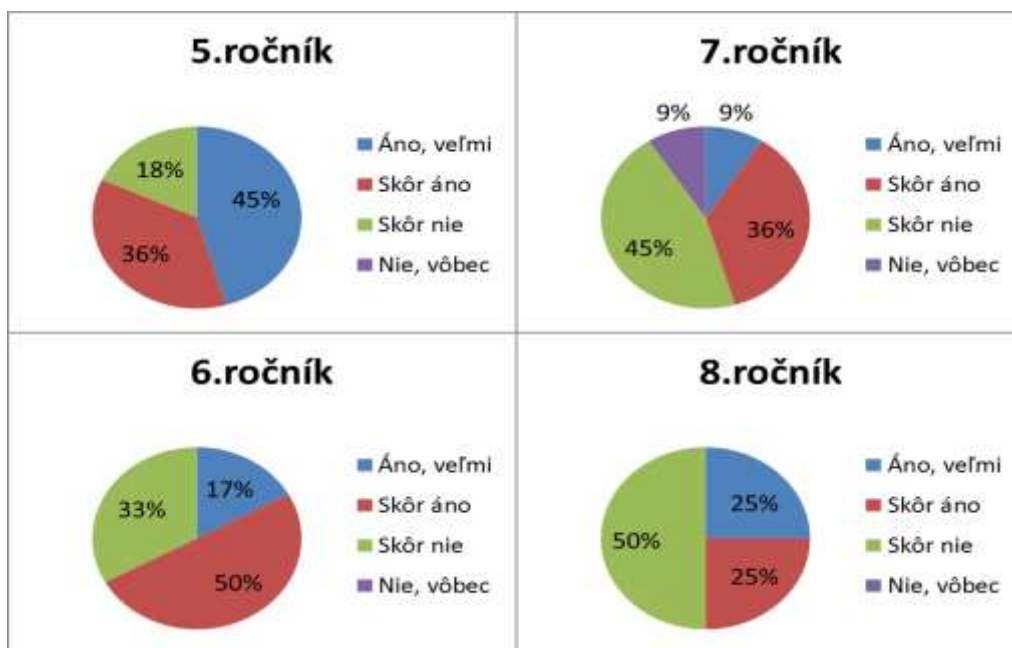
Graf 6 Vyhovujúce tempo

Zdroj: vlastné spracovanie

Zaujímavé je zistenie, že v 5. a 6. ročníku prevažuje metóda projektov nad použitím rovnakej metódy v 7. a 8. ročníku. Dáta ukazujú, že väčšina žiakov považuje túto metódu za praktickú. Domnievame sa, že túto metódu učiteľka používa viac u mladších žiakov, aby ich lepšie motivovala k učeniu a zdôraznila im spojitosť teórie s praktickým životom.

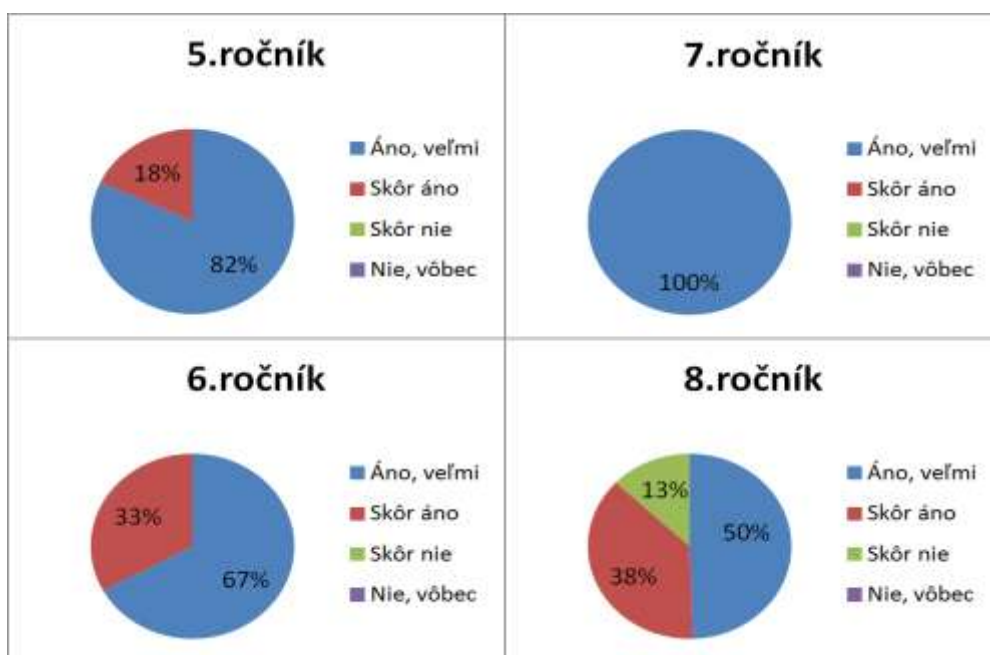
Graf 7 Projekty

Zdroj: vlastné spracovanie

Vysoké percento opýtaných žiakov kladne hodnotí priestor na vlastný názor. Domnievame sa, že dať žiakom priestor na vlastný názor je rovnako dôležité ako diskusia na danú tému. Na základe získaných dát, ktoré sa dajú vyčítať z grafu č. 6 je priestor na vlastný názor obľúbený už medzi žiakmi 5. ročníka a žiadaný aj vo vyšších ročníkoch.

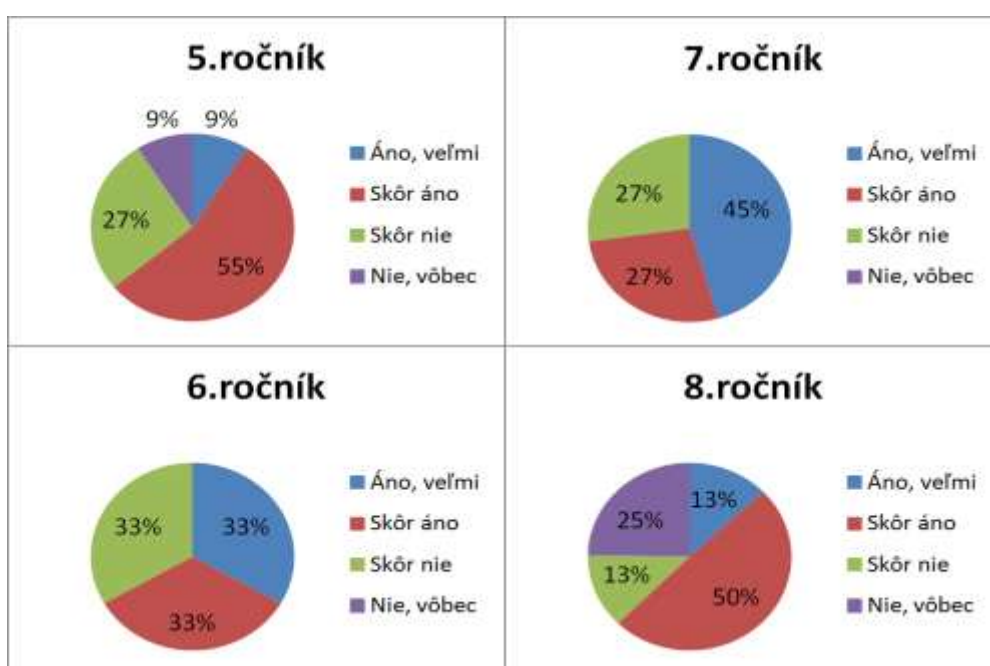
Graf 8 Priestor na vlastný názor

Zdroj: vlastné spracovanie

Medzi najvýznamnejšie inovatívne metódy súčasnosti patrí bezpochyby metóda mentálneho mapovania zameraná na vizualizáciu, ktorá je v početnej miere využívaná na SZŠ BellAmos a zároveň aj obľúbená medzi žiakmi, čo znázorňuje nasledujúci graf.

Graf 9 Kreslenie mentálnych máp na tabuľu

Zdroj: vlastné spracovanie

Za povšimnutie stojí fakt, že využívanie i obľúbenosť tejto metódy na ZŠ Gorkého a SZŠ BellAmos sú nezanedbateľne rozdielne. Zistené údaje čiastočne potvrdzujú nami stanovenú hypotézu o miere využívania a obľúbenosti inovatívnych metód na vyučovaní dejepisu SZŠ BellAmos. V nasledujúcich tabuľkách (Tabuľka 10 a 11) sú postupne údaje oboch sledovaných škôl z prvej a druhej otázky dotazníku.

Tabuľka 10 Využívanie mentálneho mapovania

Mentálne mapovanie	SZŠ BellAmos				ZŠ Gorkého			
	5. ročník	6. ročník	7. ročník	8. ročník	5. ročník	6. ročník	7. ročník	8. ročník
Áno, veľmi	36%	67%	27%	50%	0%	0%	7%	0%
Skôr áno	55%	33%	64%	50%	10%	20%	7%	7%
Skôr nie	9%	0%	9%	0%	15%	59%	21%	73%
Nie, vôbec	0%	0%	0%	0%	75%	21%	65%	20%

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka 11 Obľúbenosť mentálneho mapovania

Mentálne mapovanie	SZŠ BellAmos				ZŠ Gorkého			
	5. ročník	6. ročník	7. ročník	8. ročník	5. ročník	6. ročník	7. ročník	8. ročník
Áno, veľmi	9%	33%	45%	13%	0%	14%	29%	0%
Skôr áno	55%	33%	27%	50%	8%	7%	21%	27%
Skôr nie	27%	33%	27%	13%	30%	50%	36%	60%
Nie, vôbec	9%	0%	0%	25%	62%	29%	14%	13%

Zdroj: vlastné spracovanie

Všeobecne možno konštatovať, že žiaci oceňujú názornosť (názorné pomôcky a mentálne mapy na tabuli), prehľadnosť a zrozumiteľnosť učiteľovej činnosti pri vyučovaní a samostatnú prácu žiakov (tvorba projektov). Respondenti uvádzajú, že sa im páči učiteľkina snaha zapojiť do vyučovania celú triedu. Pomerne rôznorodé odpovede v jednotlivých triedach na daných školách môže byť spôsobené rozdielnym vnímaním pojmu a odlišným prevedením súvisiacim s materiálno-technickým vybavením školy.

H2: Žiaci (zo ZŠ Gorkého ako aj zo SZŠ BellAmos) vo všeobecnosti majú radšej kooperatívne metódy vyučovania. Pri tejto hypotéze vychádzame z predpokladu, že žiaci sa prirodzene formujú do skupín, rozdeľujú si medzi sebou konkrétne roly a učia sa navzájom spolupracovať.

Druhou hypotézou sa zaoberá tretia a štvrtá otázka dotazníku, v ktorých boli respondenti oboch škôl opytovaní na ich preferencie k spôsobu učenia sa.

Otázka č. 3: Aké vyučovanie preferujete?

V tejto otázke sme sa žiakov pýtali, či majú radšej učenie v skupinách alebo samostatne. Zaujímala nás výlučne práca na hodinách dejepisu.

Tabuľka 12 Kooperatívne učenie

Kooperatívne učenie	SZŠ BellAmos				ZŠ Gorkého			
	5. ročník	6. ročník	7. ročník	8. ročník	5. ročník	6. ročník	7. ročník	8. ročník
Áno, veľmi	82%	50%	73%	13%	31%	14%	14%	27%
Skôr áno	9%	50%	27%	50%	38%	57%	50%	60%
Skôr nie	0%	0%	0%	38%	15%	7%	21%	7%
Nie, vôbec	9%	0%	0%	0%	15%	21%	14%	7%

Zdroj: vlastné spracovanie

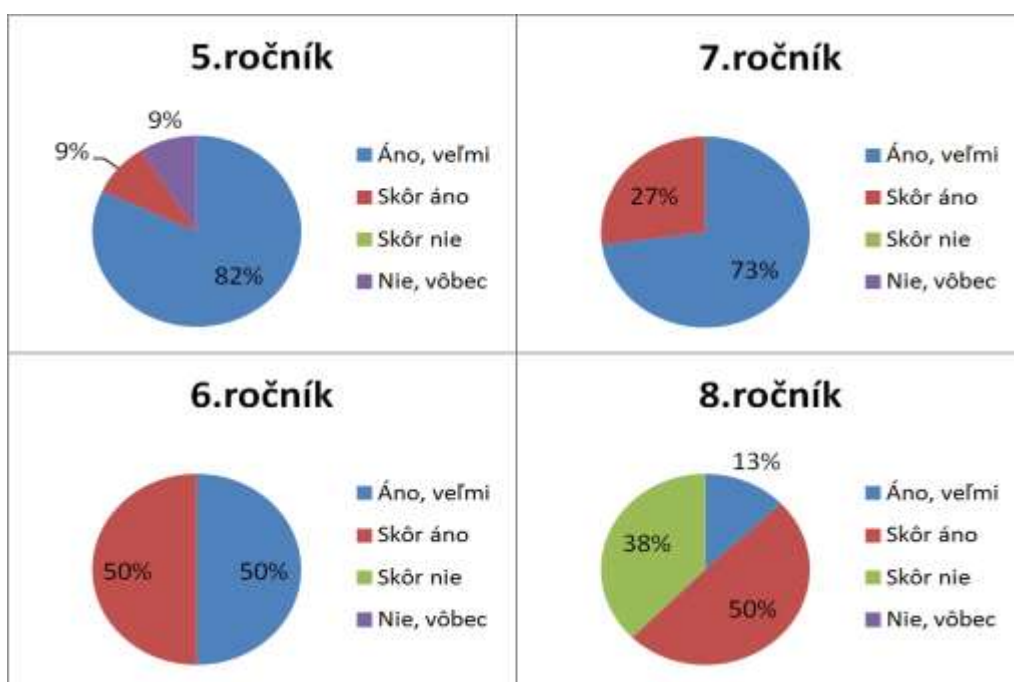
Tabuľka 13 Samostatné učenie

Samostatné učenie	SZŠ BellAmos				ZŠ Gorkého			
	5. ročník	6. ročník	7. ročník	8. ročník	5. ročník	6. ročník	7. ročník	8. ročník
Áno, veľmi	27%	33%	45%	38%	8%	21%	14%	27%
Skôr áno	27%	17%	27%	13%	8%	29%	21%	27%
Skôr nie	27%	33%	27%	38%	23%	29%	29%	27%
Nie, vôbec	18%	17%	0%	13%	62%	21%	36%	20%

Zdroj: vlastné spracovanie

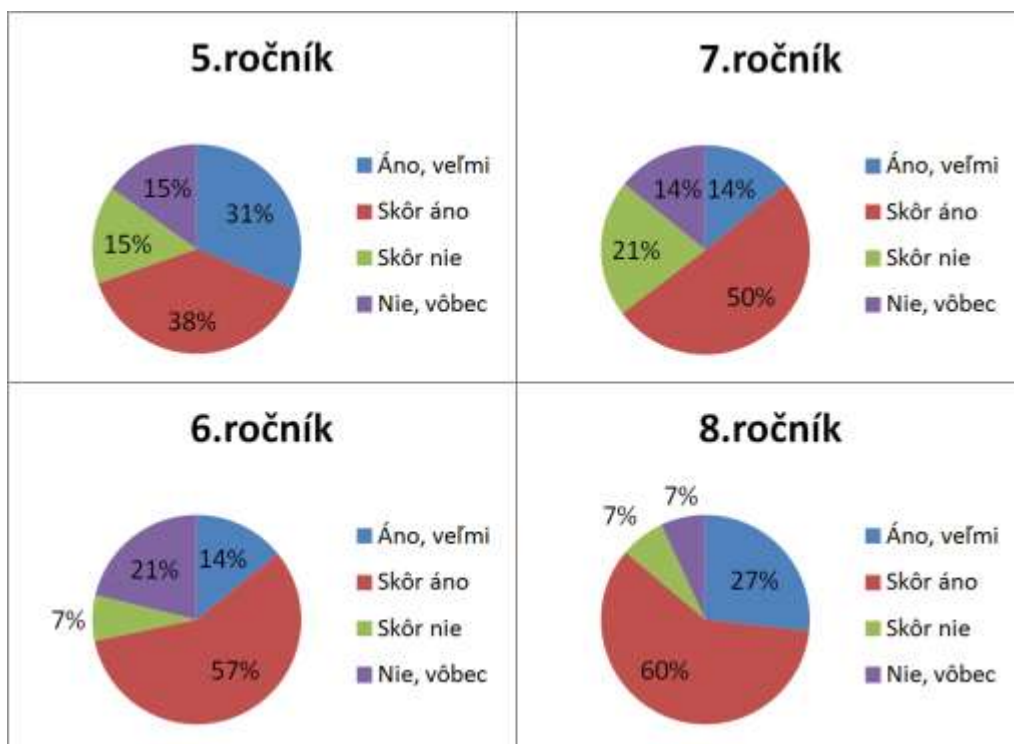
Môžeme si všimnúť, že žiaci na SZŠ BellAmos sa veľmi radi a často učia v skupinách, čo môže byť spôsobené využívaním rôznych inovatívnych metód, ktoré podporujú kooperatívne učenie. Medzi takéto metódy patria metódy založené na riešení problémov, brainstorming či brainwriting a inscenačné metódy, na ktoré sa na súkromných školách kladie väčší dôraz. Zároveň je však kladený akcent aj na samostatnú prácu žiakov, ktorá im umožňuje vytvoriť si vlastný názor, zdieľať ho so spolužiakmi a diskutovať o ňom s učiteľom. Vyučovanie na ZŠ Gorkého je značne rozmanité, avšak u žiakov je vo väčšej obľube kooperatívny spôsob učenia sa. Myslíme si, že to môže byť spôsobené aj tým, že v triedach štátnych škôl je väčší počet žiakov a učitelia ich prirodzene začleňujú do skupín, čo zefektívňuje celkovú prácu na hodine. Obľúbenosť skupinového učenia na sledovaných školách znázorňujú grafy 10 a 11.

Graf 10 Kooperatívne učenie SZŠ BellAmos

Zdroj: vlastné spracovanie

Graf 11 Kooperatívne učenie ZŠ Gorkého

Zdroj: vlastné spracovanie

Otázka č.4 v dotazníku zisťovala, ako často žiaci pracujú na hodinách dejepisu samostatne s textom. Ako ukazuje nasledujúca tabuľka, odpovede žiakov na oboch školách sú rádovo veľmi podobné. Žiaci, nerozlišujúc typ školy, ktorý navštevujú pracujú samostatne s textom občas až často.

Tabuľka 14 Ako často pracuješ na hodine s textom

Ako často pracuješ na hodine samostatne s textom	SZŠ BellAmos				ZŠ Gorkého			
	5. ročník	6. ročník	7. ročník	8. ročník	5. ročník	6. ročník	7. ročník	8. ročník
vždy	0%	0%	0%	0%	15%	0%	0%	13%
často	36%	50%	18%	63%	62%	50%	57%	53%
občas	55%	50%	64%	37%	23%	43%	36%	34%
nikdy	9%	0%	18%	0%	0%	7%	7%	0%

Zdroj: vlastné spracovanie

Vo všeobecnosti môžeme tvrdiť, že súkromné školy vo väčšej miere využívajú kooperatívne učenie ako štátne školy, aj keď aj tie dávajú žiakom priestor spolupracovať v skupinkách. Kooperatívne vyučovanie prebieha na oboch školách, avšak na každej za iných okolností a za iným cieľom. Na SZŠ BellAmos je v triede priemerne 8 až 9 žiakov, ktorí počas hodiny tvoria jednu skupinu a zadané úlohy riešia kolektívne. Na druhej strane, na ZŠ Gorkého, pri viacpočetných triedach sa pristupuje k tvorbe skupín z efektívneho hľadiska. Pre hladší priebeh vyučovacej hodiny sú žiaci rozdelení do niekoľkých skupín a spoločne tak riešia zadané úlohy, čo prináša časovú úsporu v porovnaní s tým, ak by stanovené úlohy riešili žiaci samostatne. Dospeli sme k názoru, že čo sa týka využívania metódy samostatnej práce s textom, nezáleží na type školy, ktorú žiak navštevuje.

3.4 Overenie hypotéz

H1: Na vyučovaní dejepisu v SZŠ BellAmos učiteľka v bohatej miere využíva inovatívne metódy vyučovania dejepisu. Z tabuľkových údajov k otázkam 1 a 2 je zrejmé potvrdenie hypotézy H1.

Hypotéza H1 bola potvrdená.

H2: Žiaci uprednostňujú kooperatívne vyučovanie pred samostatným učením tak, ako sme predpokladali na začiatku výskumu. V tabuľkách 12, 13, 14 a grafoch 10 a

11 otázok 3 a 4 možno sledovať vyššiu obľúbenosť kooperatívneho vyučovania na úkor samostatného.

Hypotéza H2 bola potvrdená.

ZÁVER

V diplomovej práci sme sa snažili priblížiť využitie inovatívnych metód vo vyučovaní dejepisu na Súkromnej základnej škole BellAmos. V závere sme prezentovali niekoľko možností ich využitia v praxi.

Na začiatku práce boli stanovené dve základné hypotézy. Predpokladali sme, že na Súkromnej základnej škole BellAmos sa vo veľkej miere využívajú inovatívne metódy vyučovania a že žiaci vo všeobecnosti preferujú kooperatívne učenie pred samostatným. Na základe dotazníkového prieskumu na dvoch odlišných typoch škôl sme overili naše predpoklady a potvrdili stanovené hypotézy. Máme za to, že cieľ práce bol splnený.

Inovatívne metódy vyučovania sú aktuálnym fenoménom. V priebehu času sa zdôrazňuje ich prínos pre vyučovanie, čo má nepochybne svoje opodstatnenie. Vyučovanie je zaujímavejšie, hravejšie, pútavejšie a je prínosom pre žiaka v jeho rozvoji. Poskytujú odlišný pohľad na dejiny, než tradičné vyučovacie metódy a prostriedky. Pomocou nich môžeme žiaka ľahko vtiahnuť do minulosti, priblížiť mu ju a umožniť mu ju aj prežívať. Správnou kombináciou inovatívnych a tradičných metód môžeme dosiahnuť vysokú úroveň vzdelania. Každá vyučovacia hodina by mala byť spoluprácou medzi učiteľom a žiakom, kde sa aj žiak podieľa na vyučovacom procese.

Máme pocit, že v súčasnosti sa téme inovatívnych metód vyučovania ešte stále nevenuje dostatočne veľká pozornosť. Mnoho učiteľov doposiaľ zastáva názor, že na využitie inovatívnych metód nie je priestor, ani podmienky. Efektívne používanie alternatívnych metód si vyžaduje veľa kreativity a učiteľ tomu musí obetovať významnú časť svojho osobného voľna, čo nie je finančne kompenzované.

Dejepis je zvyčajne považovaný za predmet, ktorý je plný faktov, rokov, udalostí, či osobností a už toto samo robí dejepis nie veľmi obľúbeným. Na druhej strane, aký iný predmet nám poskytne tak rôznorodé informácie o tom, čo bolo, o tom, prečo to tak bolo, kto to spôsobil a čo tým spôsobil? Hľadanie odpovedí na tieto otázky je niekedy veľmi náročné, no zároveň svojím spôsobom zábavné. Ak učiteľ zvolí vo výučbe dejepisu tú správnu metódu a motiváciu, žiaci môžu mať po skončení vyučovacej hodiny úplne odlišný pohľad na daný predmet. Po využití vhodnej vyučovacej metódy si môže žiak odniesť pocit, že sa naučil niečo, čo mu umožnilo naplno využiť jeho zvedavosť, tvorivosť, vnímať predmet ako predmet, na ktorom

kládol otázky nielen učiteľ a odpovedal nielen žiak, predmet na ktorom sa objavovalo, konštruovalo a báдалo.

Skúsenosti z pedagogickej praxe jednoznačne dokazujú, že najlepším pozorovateľom i hodnotiteľom pracovných výkonov učiteľov sú ich žiaci. Sú neustále vo vyučovacom procese, žijú, pracujú, tešia sa i nudia s učiteľmi v rôznych činnostiach.

RESUMÉ

Táto diplomová práca sa zaoberá inovatívnymi metódami vyučovania na hodinách dejepisu v SZŠ BellAmos. Poukazuje na využitie týchto inovatívnych metód vyučovania v praxi a dotazníkovej časti sa zameriava na obľúbenosť štýlu učenia u žiakov a popis inovatívnych metód, ktoré sa využívajú na danej škole.

Práca je rozdelená na tri kapitoly. Prvá kapitola sa venuje teoreticko-metodologickým východiskám, ako je premena tradičnej školy na modernú vo svetle školskej reformy.

Druhá kapitola je zameraná na exkurz do histórie školy a jej fungovania v ponuke výchovno-vzdelávacích inštitúcií – história školy, dôvody jej založenia a jej špecifiká v porovnaní s tradičnými školami.

Tretia kapitola popisuje spôsoby výučby dejepisu na Súkromnej základnej škole BellAmos z hľadiska uplatňovania inovatívnych metód. Výskumnými problémami, na ktoré sa práca zameriava, sú vyučovacie metódy na hodinách dejepisu. V závere analyzujeme prípravu na vyučovaciu hodinu na SZŠ BellAmos.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Knižné zdroje:

BAGALOVÁ, Ľ.: *Inovatívne a aktivizujúce metódy vo výučbe 1. - 4. ročníka ZŠ*. Bratislava: Josef Raabe Slovensko, 2010. 49 s. ISBN 978-80-9706-048-0.

BUZAN, T.: *Mentální mapování*. Praha: Portál, 2007. 168 s. ISBN 978-80-7367-200-3.

FULKOVÁ, E.: *Všeobecná didaktika*. Bratislava: Infopress, 2008. 168 s. ISBN 978-80-85402-90-2.

HUDECOVÁ, D.: *Jak modernizovat výuku dějepisu: výchovné a vzdělávací strategie v dějepisném vyučování*. Praha: Albra, 2007. 92 s. ISBN 978-80-7361-037-1.

HERBRYCHOVÁ, Z. – HARKABUS, Š.: *Humanitné vedy - inovatívne metódy v rámci vyučovania dejepisu*. Martin: SZŠ BellAmos, 2010. 88 s. ISBN 978-80-970692-0-9.

Inovatívne metódy v praxi. Spišská Nová Ves: Mestský úrad, 2010. 165 s. ISBN 978-80-9706-048-0.

KASÍKOVÁ, H.: *Kooperativní učení a vyučování*. Praha: Karolinum, 2007. 179 s. ISBN 978-80-2460-192-2.

KAŠČÁK, O. a kol.: *Školy v prúde reforiem*. Bratislava: Renesans, 2011. 291 s. ISBN 80-89402-44-1.

KOLLÁRIKOVÁ, Z. - PUPALA, B.: *Předškolní a primární pedagogika/ Predškolská a elementárna pedagogika*. Praha: Portál, 2010. 456 s. ISBN 978-80-7367-828-9.

KOTRBA, T. - LACINA, L.: *Praktické využití aktivizačních metod ve výuce*. Brno: Barrister a Principal, 2007. 188 s. ISBN 978-80-87029-12-1.

KUBIŇÁKOVÁ, Ľ.: *Nové prístupy vo vyučovaní v ZŠ*. Rimavská Sobota: Združenie Orava pre demokraciu vo vzdelávaní, 2002. 68 s. ISBN 809-68-6641-9.

LÁSZLÓ, K.: *Všeobecná didaktika*. Vrútky: AMOS spol. s.r.o., 1998. 68 s.

LERNER, I. J. 1986. *Didaktické základy metod výuky*. Praha: SPN, 1986. 165 s.

LYSÝ, J.: *Globálne rozvojové vzdelávanie*. Bratislava: Album, 2007. 180 s. ISBN 978-80-9686-677-9.

MAŇÁK, J.: *Rozvoj aktivity samostatnosti a tvořivosti žáků*. Brno: Masarykova univerzita, 1998. 143 s. ISBN 80-210-1880-1.

MAŇÁK, J. - ŠVEC, V.: *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. 217 s. ISBN 80-7315-039-5.

MATULČÍKOVÁ, M.: *Reformnopedagogické a alternatívne školy a ich prínos pre reformu školy*. Bratislava: Ag Musica Liturgica, 2007. 270 s. ISBN 978-80-9697-840-3.

MLYNARČÍKOVÁ, H.: *Alternatívna koncepcia vyučovania dejepisu a jej možnosti na školách*. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum Bratislavského kraja, 2007. 53 s. ISBN 978-80-7164-430-9.

MOJŽÍŠEK, L.: *Vyučovací metody*. 3. vyd. Praha: SPN, 1985. 337 s. ISBN 80-90018-64-5.

ONDREJKOVIČ, P.: *Globalizácia a individualizácia mládeže. Negatívne stránky*. Bratislava: Veda, 2002. 132 s. ISBN 80-224-0689-0.

PETTY, G.: *Moderní vyučování*. Praha: Portál, 2004. 380 s. ISBN 80-7178-978-X.

PETLÁK, E.: *Všeobecná didaktika*. Bratislava: IRIS, 2004. 311 s. ISBN 80-89018-64-5.

PIKE, G. - SELBY, D.: *Globální výchova*. Praha: Grada, 1994. 322 s. ISBN 80-85623-98-6.

PRŮCHA, J.: *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 2002. 495 s. ISBN 80-7178-631-4.

PRŮCHA, J.: *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. Praha: Portál, 2004. 141 s. ISBN 80-7178-977-1.

PRŮCHA, J. - WALETEROVÁ E. - MAREŠ, J.: *Pedagogický slovník*. 2 vyd. Praha: Portál, 2001. 328 s. ISBN 80-7178-579-2.

RANKOV, P.: *Informačná spoločnosť*. Levice: LCA, 2006. 176 s. ISBN 80-8912-991-9.

STRAČÁR, E.: *Systém a metódy riadenia učebného procesu*. Bratislava: SPN, 1977. 411 s.

SVOBODOVÁ, J. - JUVA, V.: *Alternativní školy*. Brno: Paido, 1995. 76 s. ISBN 80-85931-00-1.

ŠVEC, V.: *Klíčové dovednosti ve vyučování a výcviku*. Brno: Masarykova univerzita, 1998. 178 s. ISBN 80-210-1937-9.

THOMKOVÁ, A. a kol.: *Známka alebo slovo?* Martin: ZŠ ul. Hurbanova, 1995. 96 s. ISBN 80-967362-1-3.

THOMKOVÁ, A a kol.: *Každý z nás je v niečom najlepší. Školský vzdelávací program Súkromnej základnej školy, Martin*. Martin: 2008 - 2011. Dostupný na www.bellamos.sk.

TUREK, I.: *Didaktika*. 2. vyd. Bratislava: Iura Edition, spol. s.r.o., 2006. 598 s. ISBN 978-80-8078-322-8.

TUREK, I.: *O niektorých súčasných koncepciách vyučovacieho procesu*. Banská Bystrica: Metodické centrum, 1996. 50 s. ISBN 80-8041-106-9.

VARGOVÁ, M.: *Technika a alternatívne pedagogické koncepcie*. Nitra: UKF, 2007. 99 s. ISBN 978-80-8094-170-3.

VIŠŇOVSKÝ, Ľ. - KAČÁNI, V. a kol.: *Základy školskej pedagogiky*. Bratislava: IRIS. 2002. 225 s. ISBN 80-89018-25-4.

ZELINA, M.: *Alternatívne školstvo*. Bratislava: IRIS. 2000. 255 s. ISBN 80-88778-98-0.

ZELINA, M.: *Stratégie a metódy rozvoja osobnosti dieťaťa*. 2. vyd. Bratislava: IRIS, 1996. 234 s. ISBN 80-967013-4-7.

Časopisecké zdroje:

FERENCOVÁ, M. - JURKOVÁ, J.: Využívanie interaktívnych metód výučby - súčasť prípravy pre prax. In: *Didaktika*, roč. 5, 2011, č. 2, s. 26-29. ISSN 1338-2845.

HRUBIŠKOVÁ, H.: K hodnoteniu rozdielov alternatívnych a tradičných škôl. In: *Komenský*, roč. 124, 2000, č. 9/10, s. 197-200. ISSN 0323 - 0449.

KMEŤ, P.: Kľúčové kompetencie vo výchove a vzdelávaní - uplatnenie nových didaktických prístupov. In: *Didaktika*, roč. 2, 2011, č. 2, s. 22-25. ISSN 1338-2845.

MAGUROVÁ, D. 2011. Využitie vyučovacích metód vo výchovno-vzdelávacom procese pri výučbe problematiky komunikácie. In: *Didaktika*, roč. 2, 2011, č. 1, s. 23-27. ISSN 1338-2845.

PETLÁK, E.: Edukácia a didaktika. In: *Didaktika*, roč. 2, 2011, č. 1, s. 2-9. ISSN 1338-2845.

PETLÁK, E.: Nové tendencie vo vyučovaní. In: *Pedagogické rozhľady*, roč. 17, 2008, č. 1, s. 4-23. ISSN 1335-5589.

RÖTLING, G.: Projektový prístup v rozvoji kompetencií učiteľov na škole. In: *Pedagogické rozhľady*, roč. 11, 2002, č. 5, s. 8-13. ISSN 1335-5589.

SÁNDOR, A.: Moderné vyučovacie metódy a formy v školskej praxi. In: *Didaktika*, roč. 2, 2011, č. 3, s. 10-11. ISSN 1338-2845.

ŠKVARKOVÁ, Z.: Aktivizujúce didaktické metódy vo vyučovacom procese na školách vyššieho sekundárneho stupňa. In: *Didaktika*, roč. 3, 2012, č. 1, s. 16-21. ISSN 1338-2845.

TMÍKOVÁ, J.: Inovačné tendencie v súčasnej didaktike na Slovensku. In: *Didaktika*, roč. 2, 2011, č. 1, s. 27-31. ISSN 1338-2845.

TUREK, I.: O mozgovokompatibilnom učení a vyučovaní. In: *Didaktika*, roč. 2, 2011, č. 2, s. 2-9. ISSN 1338-2845.

Ostatné zdroje:

JANDOVÁ, K. 2011. Všeobecná didaktika. [cit. 2011-11-17]. Dostupné na internete: <http://www.zssokolikova.sk/ESF_vzdelavanie/vseobecna_didaktika.htm>.

HERBRYCHOVÁ, Z. Martin, osobná komunikácia. 10. 12. 2011.

HERBRYCHOVÁ, Z. Martin, osobná komunikácia. 16. 12. 2011.

HERBRYCHOVÁ, Z. Martin, osobná komunikácia. 6. 2. 2012.

HERBRYCHOVÁ, Z. Martin, osobná komunikácia. 6. 3. 2012.

THOMKOVÁ, A. Martin, osobná komunikácia. 12. 12. 2011.

THOMKOVÁ, A. Martin, osobná komunikácia. 16. 12. 2011.

THOMKOVÁ, A. Martin, osobná komunikácia. 6. 2. 2012.

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha 1 Logo SZŠ BellAmos	77
Príloha 2 R. H. Reeves - Bájka	78
Príloha 3 Pracovná list: Gotika	79
Príloha 4 Pracovný list: Stredoveký hrad	81
Príloha 5 Dotazník	83

Príloha 1

Logo SZŠ BellAmos

Zdroj: interný materiál SZŠ BellAmos

Príloha 2

R. H. Reeves - Bájka

Zvieratá sa raz rozhodli, že musia urobiť niečo hrdinské. Zriadia teda školu. Vypracovali učebné osnovy, ktoré obsahovali beh, šplhanie, plávanie a lietanie. Aby sa zjednodušila administratíva, všetky zvieratá sa mali učiť všetky predmety.

Kačica bola výborná v plávaní, dokonca lepšia ako učiteľ, a mala výborné známky z lietania. Bola ale veľmi slabá v behu. Musela preto zostávať po škole a nechať plávanie, aby mohla trénovať beh. Trvalo to tak dlho, až si zničila plávajúce blany a potom bola v plávaní len priemerná. Priemerný prospech bol však na škole prijateľný, takže si s tým nikto nerobil starosti okrem kačice.

Zajac bol v behu najlepší v triede, ale nervovo sa zrútil, keď mal toľko doháňať v plávaní. Veverička bola výborná v šplhaní, ale len dovtedy, než si vypestovala pocit menejcennosti v lietaní tým, že učiteľ požadoval, aby vzlietla zo zeme a nie z vrcholca stromu. Navyše dostala svalové kŕče od preťažovania svalov a dostala 3 zo šplhania a 4 z behu.

Orol bol žiakom, ktorý často prejavoval nesúhlas so spôsobom pri nácviku a bol preto stále napomínaný učiteľom. Na hodinách šplhania bol na vrchole stromu vždy prvý, ale trval na svojom spôsobe, ako sa tam dostať.

Na konci roka mal najlepší priemerný prospech mimoriadne nadaný úhor, ktorý skončil s vyznamenaním. Veľmi dobre plával, bol celkom dobrý v behu a v šplhaní a vedel aj trochu lietieť.

Stepné psy odmietli chodiť do školy, lebo správa školy nezahrnula do osnov hrabanie a norovanie. Svoje deti dali učiť jazvecovi. Neskôršie sa spojili s krtmi a sysľami a otvorili úspešnú súkromnú školu.

Zdroj: interný materiál SZŠ BellAmos

Príloha 3

Pracovný list: Gotika

Súkromná základná škola BellAmos, Východná 18, Martin 036 01

Gotika (pracovný list)

Niečo na rozsvičku:

- Aká stavba je na obrázku? Čo už o týchto stavbách vieš?
- Počas vlády ktorého panovníka sa začali stavať aj na našom území? V ktorom storočí to bolo?
- Vyhľadaj, aký stavebný sloh vtedy v Európe vládol. Pozorne si potom prečítaj nasledujúci text a uprav ho tak, aby bol faktograficky správny.

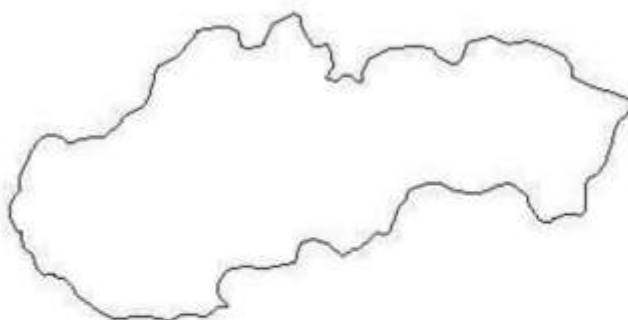
? vznikla vo Francúzsku v polovici 12. storočia. Typickým stavebným prvkom ? slohu je polkruhový oblúk. Bol využívaný pri stavbách rotund a bazilik, ktoré dodnes prekvapujú ľahkosťou a veľkým vnútorným priestorom, čo nie je možné povedať o románskych katedrálach. Pre gotické stavby je charakteristický systém oporných pilierov a oblúkov. Významnou kultúrnou pamiatkou, so stavbou ktorej sa začalo v 14. storočí, je chrám sv. Víta. Jeho prvým staviteľom bol Peter Parléř a po ňom prevzal vedenie stavby Matej z Arrasu. V gotickom štýle sa stavali aj svetské stavby. Patria k nim meštianske domy, radnice, hrady.

- Pozri si časť zo seriálu *Dějiny udatného českého národa – Karel IV. – hvězdná kariéra*. Pomenuj stavby, ktoré dal postaviť Karel IV.

Vieš, že neexistujú dva úplne rovnaké hrady? Odlišujú sa počtom veží, palácov a hospodárskych stavieb, ale tiež systémom schodísk, pavlačí, podzemných chodieb, či vnútorným vybavením a vyzdobou...

- Prirad' k obrázkom nasledujúce pojmy:
- portál (vstupná brána)
- oporný systém
- lomený oblúk
- arkáda

- *Do slepej mapy zakreslí slovenské gotické pamiatky.*
- *V ktorej časti Slovenska sa ich nachádza najviac?*
- *Ako sa nazýva táto oblasť?*
- *Vyhľadaj o nej 5 informácií.*

Gotické pamiatky v našom okolí

Úlohy:

- *Nakreslí svoj osobný erb a mapku svojho fiktívneho panstva.*
- *Dokážeš vytvoriť synchrónnu (súbežnú, paralelnú) časovú priamku dejín Uhorska a Európy do 15. storočia?*

Zdroj: osobný rozhovor - workshop [HERBRYCHOVÁ, Z. Martin, osobná komunikácia. 10. 12. 2011].

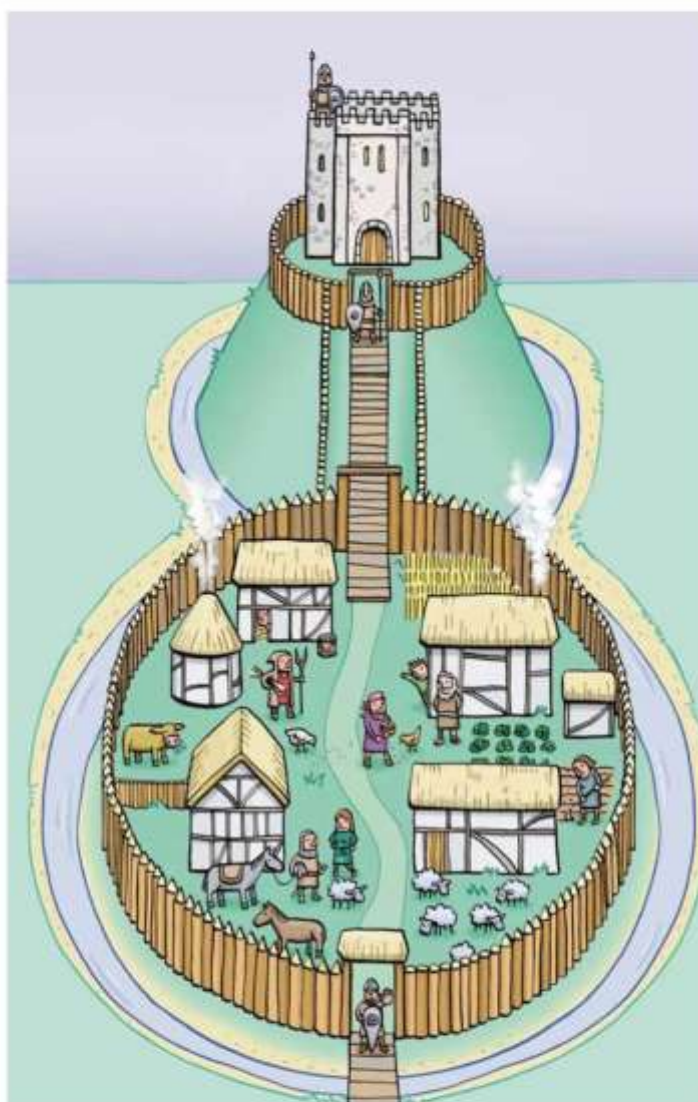
Príloha 4

Pracovný list: Stredoveký hrad

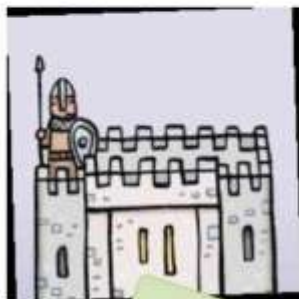
Súkromná základná škola BellAmos, Východná 18, Martin 036 01

Život na stredovekom hrade (pracovný list)

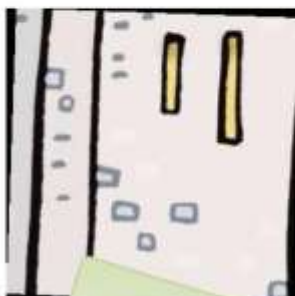

Dokážeš k obrázku
správne priradiť
nasledujúce pojmy?

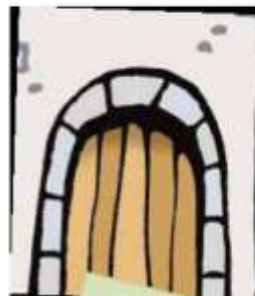
- palisády
- veža
- zemný val
- priekopa
- podhradie

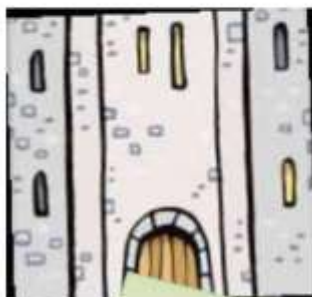
Veža a opevnenie

Stavebný materiál

Oblúky...

Malé okná

Padací most

*Dokážeš vysvetliť,
prečo je na hrade*

- *tma?*
- *stiesnene?*
- *hlučne?*
- *smrad?*
- *dym?*

Zdroj: osobný rozhovor - workshop [HERBRYCHOVÁ, Z. Martin, osobná komunikácia.
16. 12. 2011].

Príloha 5

Dotazník

DOTAZNÍK

Dotazník zisťujúci využitie vyučovacích metód na vyučovacej hodine dejepisu.

Milí žiaci, v nasledujúcich odpovediach máte možnosť vyjadriť svoj názor k využitiu vyučovacích metód na hodine dejepisu. Dotazník je anonymný, teda neuvádza sa meno a jeho vyplnený obsah bude použitý ako súčasť mojej diplomovej práce na základných školách v rámci využitia vyučovacích metód.

Pokyny na vyplnenie dotazníka:

Pred sebou máte 7 otázok o využití vyučovacích metód na vyučovacej hodine dejepisu. V každej otázke je škála bodov od 1 až 4, vy označte každý z týchto variantov podľa toho, ako sa na vašich hodinách dejepisu sa využíva vyučovacia metóda. napr.:

4 body priradíte variantu, ktorý najvýstižnejšie charakterizuje využitie vyučovacej metódy (**Veľmi často**)

3 body priradíte variantu, ktorý pomerne výstižne opisuje využitie vyučovacej metódy (**Často**)

2 body priradíte variantu, ktorý málo využitie vyučovacej metódy (**Občas**)

1 bod priradíte variantu, keď nevyužívate vyučovaciu metódu (**Vôbec nie**)

A. Uveďte názov základnej školy

B. Uveďte svoj vek

C. Uveďte pohlavie

1. Aké metódy výučby sa najčastejšie objavovali na hodine dejepisu?

Diskusia o problematike	1	2	3	4
Motivačný rozhovor	1	2	3	4
Mentálne mapovanie	1	2	3	4
Práca s pracovným hárkom	1	2	3	4
Samostatná práca s textom, učebnicou	1	2	3	4
Skupinové hry	1	2	3	4
Riešenie projektov, seminárnych prác v skupine	1	2	3	4

2. Čo sa Vám páči na spôsobe vyučovania Vašej učiteľky?

Zapája celú triedu	1	2	3	4
Projekty	1	2	3	4
Názorné pomôcky	1	2	3	4
Vyhovujúce tempo	1	2	3	4
Kreslí mentálne mapy na tabuľu	1	2	3	4
Pýta sa, či rozumieme učivu	1	2	3	4
Hranie didaktických hier	1	2	3	4
Priestor na vlastný názor	1	2	3	4

3. Aké vyučovanie preferujete?

Kooperatívne (práca v skupine, pri ktorej majú žiaci pracovať na spoločnom ciele, úlohe, probléme)	1	2	3	4
Samostatné (samostatné práca s textom, samostatné riešenie cvičení, projektov, samostatné študovanie)	1	2	3	4
Oboje rovnako	1	2	3	4

4. Ako často musíte na hodine samostatne pracovať s textom? (zakrúžkujte odpoveď)

Veľmi často
Často
Občas
Nikdy

5. Boli ste spokojní s vyučovacími metódami, ktoré pre Vás vybrala učiteľka?

(zakrúžkujte jednu odpoveď, ktorá najviac vystihuje spokojnosť s vyučovacími metódami)

Áno, veľmi tj 4 body
Skôr, áno tj 3 body
Skôr, nie tj 2 body
Nie, vôbec tj 1 bod

Ďakujeme Vám za spoluprácu
Bc. Martina Kotyrová